

Directa

publicació quinzenal

Núm 418

Del 2/11 al 15/11 de 2016

2€

www.directa.cat

Directacoop
2016

Periodistes britànics
s'infiltren en una cèl·lula
del Ku Klux Klan i en revelen
les pràctiques racistes 3-7

Georgina Alfonso, filòsofa
cubana, parla dels canvis en
l'economia i la vida de l'illa
sota el bloqueig dels EUA 12-15

Repàs de propostes
literàries i musicals per a
la mainada amb contingut
crític i transformador 26-27

Del silenci a l'exhumació

Familiars de víctimes de la Guerra Civil i el franquisme forcen les institucions a obrir les fosses on hi ha milers de desaparegudes

PÀG 8-11

/ CARMEN BOADES

D Directa

publicació quinzenal

EDITA:
La Directa SCCL
C. Riego núm. 37 baixos esquerra 08014 Barcelona
Tel: 935 270 982 / Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat - www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

LLICÈNCIA CREATIVE COMMONS: Reconeixement-No Comercial-Sense Obra Derivada 2.5

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric

La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió

QUI SOM?

Estirant del fil

Víctor Yustres, Joan Mas

Al peu del canó

Jesús Rodríguez, Anna Celma

Miralls

Gemma Garcia

Cruïlla

Vicent Almela, Guille Larios

Impressions

Adrián Crespo, Isabel Benítez

Roda el món

Oriol Andrés, Roger Suso

Poca Broma

Gerard Casadevall

Expressions

Joan Gener, Anna Pujol, Mireia Chavarria, Misael Alerm, Àlex Romaguera

La indirecta

Àlex Romaguera i Mariana Cantero

Coordinació web

Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia, Maties Lorente

Audiovisuals

Sònia Calvó, Estel-la Marcos

Fotografia

Víctor Serri

Il·lustració

Ricardo Hermida

Correcció

Laia Bragulat

Edició

Jesús Rodríguez

Projecte gràfic

Jose Téllez, Sergio Espin, Núria Ribes, Hugo Cornelles

Disseny gràfic i compaginació

Pau Fabregat

Gestió web

Jamgo Cooperativa Tecnològica

Administració i subscripcions

Ester Mora

Difusió i Publicitat

Ferran Domènech

Comercial i distribució

Paula Rodríguez

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS

COL-LABORADORS: Berguedà, Bages i Solsonès ('L'Apunt'); Gironès, la Selva, Pla de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona; Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('La Intervia'); Tarragonès; Terres de Ponent; Castelló; València; Palma; Eivissa; Menorca; Perpinyà; Terres de l'Ebre i Val d'Aran

CONTACTES:

General directa@directa.cat

Redacció redaccio@directa.cat

Opinió opinio@directa.cat

Cultura expressions@directa.cat

Subscripcions subscripcions@directa.cat

Publicitat publicitat@directa.cat

Distribució distribucio@directa.cat

Teixim, a poc a poc, la 'Directa' al País Valencià

Nucli de treball del País Valencià

@La_Directa

Sega de l'arròs al Port de Catarroja / DAVID SEGARRA

Unes setmanes després del llançament de la campanya #FemDirectaPV, podem valorar amb un poc de precisió quina ha sigut la rebuda i les reaccions d'aquesta primera presa de contacte. Hem encès moltes llumetes a diversos punts del territori; preteníem que ens descobriren lectores de cadascuna de les comarques del País Valencià i així ha estat. Hem traspassat les nostres fronteres habituals i ens han conegut, ens hem conegut. Des de plataformes veïnals fins a associacions culturals com les muixerangues, passant per col·lectius socials de tot tipus. Respostes de tot arreu del territori, felicitacions per la tendresa de la campanya, ànims infinits per seguir endavant, amb força, seguretat i suport popular. Agraïments per engrescar l'ambient periodístic a les comarques valencianes, un panorama que últimament fa molt de tuf de partidisme, negoci i sensacionalisme...

I ara, què hi farem? Doncs, hem vingut per assentar les bases d'un periodisme diferent, que ens ajude a teixir els nos-

tres relats, a conèixer què ens passa, qui som i què volem. Volem ser ací per a totes vosaltres. Volem quedar-nos al vostre costat. Volem existir per totes les generacions de periodistes que s'estimen la seua terra i que volen obrir esclatxes allà on la foscor i l'amargor ofeguen les nostres i ens ofeguen a totes. Hem estat a la penombra i per això no volem tornar. Sabem el que és el silenci i per això no volem callar, mai més. Al nucli de la Directa al País Valencià, tenim el plaer de créixer i formar-nos col·lectivament, braç a braç, dins un projecte periodístic horitzontal i cooperatiu, un model inèdit al nostre territori. Ara, ens toca fer el següent pas: travessar les pantalles i trepitjar la realitat. Pròximament, ens podreu conèixer a universitats i espais alliberats de les nostres comarques. Comenteu-ho a les familiars, veïnes i amigues, seguim conreant la Directa al País Valencià, fem que vinga la llum!

Per qualsevol cosa, ens podeu contactar al correu electrònic paisvalencia@directa.cat

VOLEM SABER LA TEVA OPINIÓ: Quin article t'ha agradat més del número? Què hi trobes a faltar? Quins canvis hi faries? Quins temes no toquem i podríem tractar?

ESCRIU-NOS a directa@directa.cat

PARTICIPA! #Directa417

El Ku Klux Klan ja no té la força que havia arribat a tenir als Estats Units. Ara, només compta amb uns quants grupuscles, sovint enemistats, però manté la seva capacitat de posar en marxa actes d'extrema violència. Membres de la plataforma britànica Hope not Hate s'endinsen en un dels *klans* més perillosos, els Loyal White Knights, i demostren que l'organització racista segueix ben viva. El supremacisme blanc ja ha assenyalat el seu referent a les properes eleccions presidencials: Donald Trump.

Infiltrats per aixecar la caputxa al Ku Klux Klan

La investigació revela els mètodes de propaganda i acció de caràcter racista i antisemita dels Loyal White Knights, la facció més radical del moviment supremacista blanc als Estats Units

Membres del Ku Klux Klan durant una cerimònia el 23 d'abril de 2016 al comtat de Paulding, a Geòrgia

Hope Not Hate / Redacció Directa

@hopenothate / @La_Directa

(Traducció a càrrec de l'Aula d'Idiomes)

L'organització britànica Hope not Hate, que combat l'odi i l'extrema dreta, s'ha aconseguit infiltrar dins una de les faccions més perilloses del Ku Klux Klan (KKK). Durant l'operació, que ha durat quinze mesos, Hope not Hate ha pogut conèixer des de dins els Loyal White Knights (traduït al català, Els lleials cavallers blancs del KKK), una de les seccions més gran, perillosa i radical del KKK als Estats Units. La investigació ha servit per desemmascarar el grup, responsable dels darrers atacs amb arma blanca contra militants antifeixistes, la crema de creus, la difusió de pamflets xenòfobs arreu del país i la campanya per fomentar l'agressió –o fins i tot, assassinat– de persones negres o homosexuals, així com del president Barack Obama.

Per poder accedir a una gran quantitat d'informació, primer s'han guanyat la confiança del grup, però també han bastit una estreta relació amb Chris Barker, un dels principals líders dels Loyal White Knights. Entre els documents als quals han tingut

accés, hi ha fotografies, noms, adreces i contactes de centenars de membres del KKK i també d'aliats potencials.

Un cop dins la facció, les persones infiltrades han comprovat com s'articula la maquinària racista del grup. Entre altres aspectes, han estat testimonis de l'estesa negació de l'holocaust del poble jueu per part del règim nazi i de la cultura de foment de l'extrema violència entre els seus membres.

Els Loyal White Knights del KKK

Chris Barker va fundar els Loyal White Knights l'any 2012. Des d'aleshores, aquest grup s'ha convertit en la secció més activa del Klan als Estats Units. Barker, però, desperta força antipaties entre la resta de líders del Ku Klux Klan. Ha estat expulsat en diverses ocasions d'altres faccions del moviment a causa dels seus lligams amb grups neonazis, un posicionament que no compta amb gaire acceptació dins del KKK.

Recentment, s'han corroborat aquests vincles, ja que Barker va entrar a formar part de l'Aryan Nationalist Alliance, una coa-

Per accedir a gran quantitat d'informació, primer es van guanyar la confiança del grup, però també van bastir una estreta relació amb Chris Barker, un dels líders principals

Continua a la pàgina següent >>>

>>> Ve de la pàgina anterior

lició extremista de grups nacionalistes, caps rapats racistes i membres del KKK. Compten amb la filiació d'organitzacions importants i personalitats públiques destacades, com ara el fundador de l'Aryan Strikeforce, Josh Steever, o el Traditionalist Worker Party de Matthew Heimbach, a qui la ministra de l'Interior del Regne Unit Theresa May va vetar l'entrada al país l'any 2015 a causa de les seves opinions homòfobes, antisemites i racistes.

Barker -conegut amb els pseudònims James Spears i Robert Jones- acumula un historial delictiu llarg i perillós. Durant les dues últimes dècades, el líder dels Loyal White Knights ha estat condemnat per incendi intencionat, possessió d'objectes robats, assalt armat i també per l'agressió a una dona.

Després d'apropar-se a Barker i la seva dona, els periodistes de Hope not hate han aconseguit l'accés a dades de centenars de membres del grup, la qual cosa ha permès reconstruir un esquema general de com s'articula i on té presència l'organització. El nucli principals de Loyal White Knights tenen residència als estats del sud dels EUA, amb bases de militància molt nombroses a Louisiana, Mississipi, Alabama, Geòrgia i, sobretot, Carolina del Nord, on hi ha la seu central del KKK.

A banda d'això, el grup compta amb membres repartits arreu dels EUA, amb una presència important als estats del centre-nord del país, a la costa est i a Califòrnia. L'organització també compta amb membres a d'altres països, com Austràlia, el Regne Unit i el Canadà.

Enfrontaments violents

A finals del mes de febrer, membres de Loyal White Knights van organitzar una manifestació contra les persones migrants a Anaheim (Califòrnia). Un dels lemes era *White Lives Matter* -per girar la truita a l'eslògan principal del moviment Black Lives Matter. Com a resultat dels enfrontaments amb les contramanifestants, cinc persones van quedar ferides i tretze van ser detingudes.

Tan sols uns dies després de la disputa, Chris Barker escrivia un correu electrònic a l'infiltrat de Hope not hate i relatava: "Ens acabem d'enfrontar amb els comunistes. Els nostres n'han apunyalat tres a Califòrnia". Després d'aquesta baralla violenta, cinc membres del KKK van ser detinguts. Com que van al·legar que havien actuat en defensa pròpia, però, els van deixar en llibertat.

Prèviament, Barker s'havia vist involucrat en una trama de gran transcendència mediàtica que tenia l'objectiu de dissenyar una *pistola de raigs* amb la qual poder matar persones -només musulmanes- mentre dormen. El cocreador de l'arma la va descriure amb la frase: "Hiroshima en un interruptor".

Segons el mitjà de comunicació digital VICE, el pla va ser confabulat per Glendon Scott Crawford -en col·laboració amb Barker-, que va ser detingut per possessió d'arma de foc i es va convertir en informant de l'FBI com a estratègia de protecció.

Aquests són alguns dels casos més extrems de l'extensa cultura de la violència que Hope not hate va presenciar després d'esmunyir-se als racons privats del web del grup. Entre altres coses, el més comú era trobar imatges de membres del KKK amb armes de foc o llaços corredissos de sogues, símbols que remetien directament als episodis de linxament de persones negres, i acudits i *memes* relacionats amb penjar o atropellar persones sota un criteri de discriminació racial.

En el marc de la infiltració periodística, també es van poder redirigir materials interns a l'organització Hope not hate, com ara revistes o fulls volants. Alguns només mostraven persones encaputxades amb la frase *Our Race is Our Nation* (La nostra raça és la nostra nació), una referència explícita a la terminologia *white power* de grups com el World Church of the Creator. D'altres, però, atacaven directament les persones jueves i mostraven individus encaputxats amb la bandera dels Estats Confederats d'Amèrica -avui en dia, associada al racisme- i les paraules: "Ajuda a salvar la nostra raça; tot el que estimem està sent amenaçat per la ZOG". ZOG són les sigles que corresponen al suposat Zionist Occupation Government (Govern d'ocupació sionista), una expressió antisemita per anomenar una teoria conspiratòria segons la qual les persones jueves estarien controlant secretament el poder mundial.

Continua a la pàgina següent >>>

Chris Barker, líder principal dels Loyal White Knights, parlant amb un megàfon

Billy, un dels activistes de Loyal White Knights

Dean Burke, activista del KKK a Somerville, estat d'Alabama

El més comú era trobar imatges de membres del KKK amb armes de foc o llaços corredissos de sogues, símbols que remetien als episodis de linxament de persones negres

D'altres mostraven atacs directes a persones jueves i individus encaputxats amb la bandera dels Estats Confederats d'Amèrica, avui dia associada al racisme

Trump té els dels suprem per guanyar

Durant l'any 2015, els grups d'odi han augmentat davant la revifalla dels moviments socials d'ètnic demogràfic de les minories ètniques

Clara Roig
@clarafoska

Només quedaven dos dies perquè dotze dels estats nord-americans celebressin les primàries per escollir el candidat republicà a les eleccions presidencials, quan Donald Trump no va voler rebutjar el suport d'un exmembre del Ku Klux Klan: "Jo no en sé res, de tot això que parla sobre la supremacia blanca i els defensors de la supremacia blanca", va etzibar al periodista de la cadena CNN quan li va preguntar per la seva relació amb el grup extremista. Dies abans, David Duke, exmembre del Ku Klux Klan i exrepresentant de l'Estat de Louisiana, havia demanat a l'audiència del seu programa de ràdio que donés suport a Trump. Durant l'entrevista amb la CNN, Trump va negar conèixer David Duke, tot i que l'any 2000 havia parlat d'ell i se n'havia distanciat públicament, segons detallà *The New York Times*.

Aquell *Súper Dimarts* 1 de febrer de 2016, però, era diferent. Trump es jugava la nominació a les presidencials. Dels dotze estats en elecció, set eren surenys -els antics estats esclavistes- i podien ser decisius en la carrera presidencial: Alabama, Geòrgia, Oklahoma, Tennessee, Texas, Virgínia i Arkansas.

Un estudi dels sociòlegs Rory McVeigh, David Cunningham i Justin Farrel publicat a l'*American Sociology Review* reforça aquesta tesi i conclou que la influència política del Ku Klux Klan

Membres del KKK per Estat

suport racistes al sud

antat un 14% com a reacció
squerres i l'increment

Donald Trump en un acte de la campanya per les presidencials / GAGE SKIDMORE

es manté especialment als estats del sud. Després d'investigar mig segle de dades electorals, els autors van veure que el vot republicà dels estats surens era més pronunciat només allà on el grup extremista havia tingut presència durant els anys 60. El professor McVeigh comentava en una entrevista al diari *The Observer* que la influència més duradora del Klan no es trobava en l'augment de la disparitat entre races, sinó en el fet que les seves accions demostraven la poca disposició de la població a debatre i resoldre els problemes racials.

El desembre, David Duke havia dit al diari *Político* que la candidatura de Trump permetia que el poble nord-americà fos més obert en relació amb "la seva actitud racial". La retòrica antiimmigració de Trump ha destapat la vàlvula de la *correcció política* i ha calat en un sector de la població que es ressent en veure que els seus drets (i privilegis) poden ser atacats.

La 'minoria' blanca

La majoria blanca dominant ja no és tan dominant com abans. En alguns estats com Texas, Califòrnia o Nou Mèxic, totes les minories juntes formen un percentatge més elevat de població que la majoria blanca, és el que s'anomena estat de majoria-minoria. Segons les últimes dades de l'Oficina del Cens dels Estats Units (United

States Census Bureau), s'estima que, l'any 2044, tot el país esdevindrà majoria-minoria, tenint en compte les taxes de natalitat de les comunitats hispàniques i negres, que solen ser més elevades.

El Southern Poverty Law Center, una organització que lluita contra l'odi i la intolerància racial, atribueix aquest fet a un augment dels grups d'odi, que han crescut un 14% aquest últim any. En concret, l'organització estima que, avui dia, hi ha entre 5.000 i 8.000 membres del Ku Klux Klan i que, del 2014 al 2015, es va passar de 72 a 190 faccions.

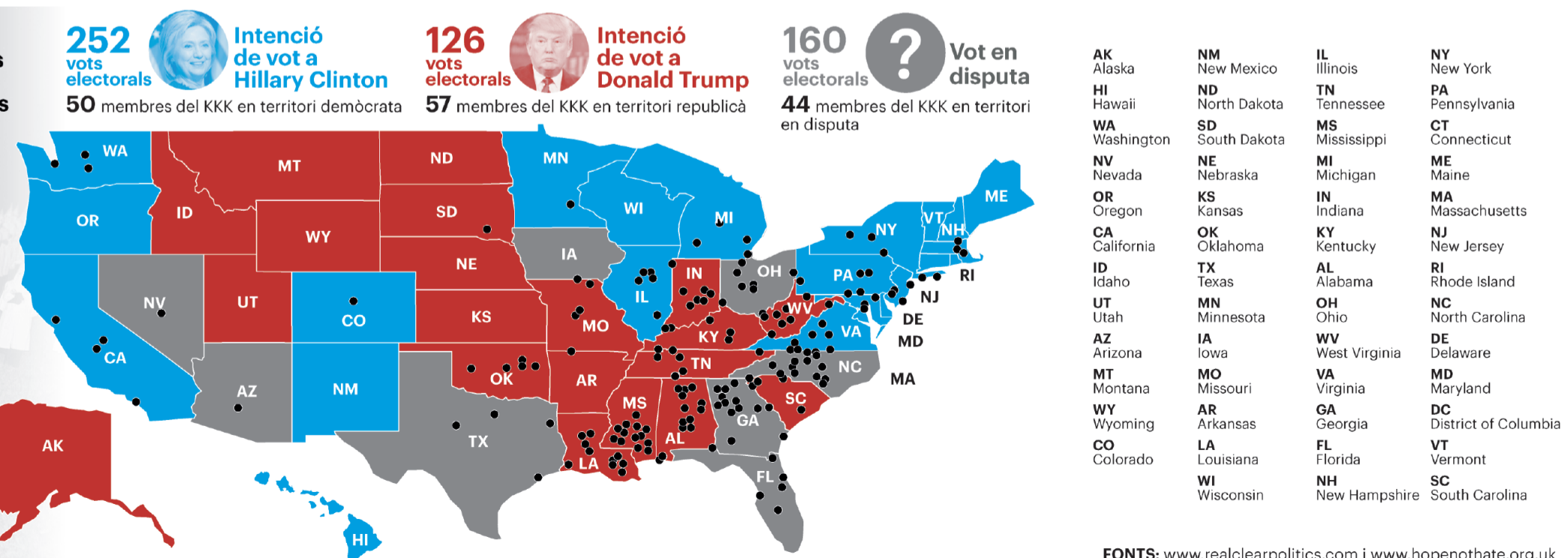
Al llarg de la seva història, el Ku Klux Klan ha pres força en moments en què els privilegis de la majoria blanca trontollaven. Primerament, van sorgir al final de la guerra civil amb l'abolició de l'esclavitud. Van tornar a aparèixer el 1920 contra la immigració jueva i catòlica i un tercer cop, els anys 60, per oposar-se al moviment dels drets civils i l'abolició de la segregació racial.

El 2008, l'entrada d'un president negre a la Casa Blanca i el sorgiment del moviment en defensa dels drets de la comunitat negra el 2013 (el Black Lives Matter) han atemorit les classes baixes i mitjanes-baixes blanques. El seu poder minva (el 1965, eren el 83% de votants; el 2015, el 62%) i l'únic candidat que exposa aquesta qüestió sense embuts és, de moment, Donald Trump. ◀

Un estudi publicat a l'*American Sociology Review* assenyala que el vot republicà dels estats surens és més pronunciat allà on el KKK va tenir presència durant els anys 60

A estats com Texas, Califòrnia o Nou Mèxic, totes les minories juntes formen un percentatge de població més gran que la majoria blanca, l'anomenat estat de majoria-minoria

/ ANDREU BLANCH
PAU FABREGAT

>>> Ve de la pàgina anterior

El full volant més radical que van rebre promocionava la perpetració d'actes de violència contra homosexuals. En una imatge, dues figures en forma d'escuradents mantenien relacions sexuals anals. La il·lustració portava el títol: "Atura la SIDA: dona suport a les pallisses a gais". I, al peu de foto: "Els homes homosexuals i la seva activitat sexual són repugnants i inhumans". El text del prospecte, per complementar aquella mostra d'homofòbia radical, ho acabava d'adobar amb un comentari racista: "Prohibim la immigració no blanca. Il·legalitzem els haitians. Deportem l'escòria".

Racisme extrem i guerra racial

El caràcter violent dels Loyal White Knights té els seus fonaments en una ideologia tòxica i racista. Entre els documents que va poder llegir Hope not hate, hi havia articles centrats en la temàtica *How to be a nigger*, on apareixien il·lustracions còmiques del president Barack Obama penjat.

A més, han pogut accedir a una llista de membres que havien estat expulsats del Klan per "delictes" com ara el consum de drogues, dormir amb una "jueva prostituta" o amb una mexicana, haver mirat porno asiàtic o tenir "una criatura mestissa". Eren considerats "traïdors de la raça".

Bona part del racisme del grup se sosté en l'antisemitisme radical. Durant l'operació d'infiltració, Barker va escriure explicant el que pensava de les persones jueves: "És una vergonya el que està passant amb la nostra mare Europa", clamava. "Els jueus estan fent el mateix aquí als EUA. Diuen que el seu objectiu és destruir la raça ària. I és exactament el que estan fent: estan netejant el cervell de la gent a través dels mitjans de comunicació".

Després, va negar l'holocaust del poble jueu sota el règim nazi afirmant: "La gent encara creu que sis milions de jueus van ser assassinats pels alemanys, tot i que els científics han provat que només 1,2 milions de jueus van morir al camp d'Auschwitz. La majoria va morir per malalties i, a més, els EUA van bombardejar el camp pensant que era una base alemanya. Malgrat tot, ara, els Estats Units han de pagar i tot Europa està compensant el pervers Estat d'Israel amb bilions d'euros".

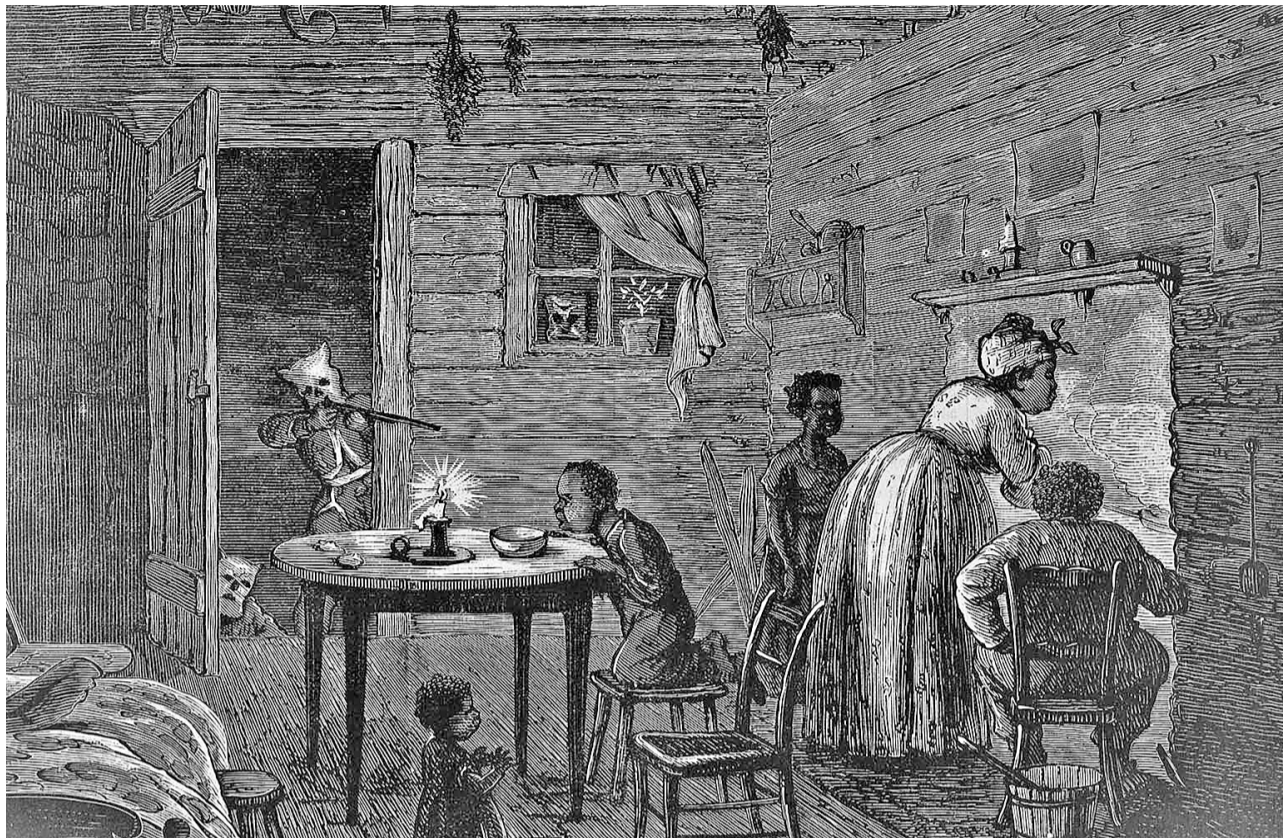
Tanmateix, descontent per haver dirigit la seva ràbia exclusivament contra les persones jueves, llavors, relata el que sent contra les musulmanes. Explica que havia sentit que, a Europa, es rumorejava que "els musulmans estan violant les nostres dones blanques". Barker també va enviar literatura sobre la guerra racial als Estats Units a l'organització infiltrada.

Un moviment en declivi... però encara viu

Afortunadament, el moment actual que viu el Klan és tan sols una ombra del seu moviment originari. Ha plogut molt des d'aquella època en què comptava amb quatre milions de membres i tenia forces per organitzar grans manifestacions, com la de Washington a la dècada dels anys 20 del segle passat.

El Southern Poverty Law Centre calcula que, avui, el Klan té entre cinc i vuit mil membres actius, repartits en dotzenes de klans diferents, sovint enemistats. La investigació ha pogut demostrar que, si bé el Ku Klux Klan s'ha reduït a uns quants grupuscles, com ara els Loyal White Knights, no ha reduït gens la seva radicalitat i preserva el seu caràcter extremadament violent i racista. ◀

La investigació ha pogut demostrar que, si bé el Ku Klux Klan s'ha reduït a uns quants grupuscles, com ara els Loyal White Knights, no ha reduït gens la seva radicalitat

Imatge publicada al 'Harper's Weekly' l'any 1872 i titulada 'Visita del Ku-Klux' / FRANK BELLEW

Matances d'esclaus com a origen

El Ku Klux Klan va ser fundat entre finals de 1865 i l'estiu de 1866 per sis agents confederats del poble de Pulaski, Tennessee. Els membres del grup, que s'havia iniciat com a club social, de seguida es van adonar que les seves bretolades nocturnes sembraven el terror entre les persones esclaves de l'àrea.

Van créixer ràpidament: en una reunió que es va fer l'abril de 1867, ja establiren les regles i l'estructura de l'organització. Oposant-se frontalment a l'extensió dels drets de les persones negres, el Klan va posar en marxa una campanya de violència i matances de gent esclava i líders negres.

No obstant això, amb la supressió de la llei d'execucions, així com algunes desavinences internes, Nathan Bedford Forrest, l'anomenat *Grand Wizard* del KKK, va dissoldre oficialment l'organització a inicis de 1870.

El 1915, el Ku Klux Klan va renéixer amb William J. Simmons a Atlanta, Geòrgia. La data coincideix amb la de l'estrena de la pel·lícula *El naixement d'una nació*, un film racista que glorificava la primera vida del KKK. En aquesta nova vida, l'organització disposava d'un programa més ampli que el que havia tingut anteriorment. Entre altres qüestions, a la seva tradicional supremacia blanca, hi sumava una reivindicació radical del fet de ser nadiu o *nativisme*, a banda de l'anticatolicisme i l'antisemitisme.

Cap a l'any 1921, les files del KKK s'havien multiplicat fins a comptar

amb quatre o cinc milions de membres, segons alguns estudis. Tanmateix, en realitat, probablement eren molts menys. De totes maneres, en el seu moment de màxim esplendor, 40.000 caputxes blanques van arribar a desfilar pels carrers de Washington DC, l'any 1924.

Al final de la dècada, aquestes xifres s'havien reduït a 30.000, com a conseqüència de la fragmentació del grup, la pressió de la llei d'execucions i la mala reputació que havia adquirit per la violència i la radicalitat.

El Ku Klux Klan va ressorgir el 1960 amb l'objectiu d'oposar-se al moviment dels drets civils i de lluitar per la preservació de la segregació. Per tant, es va tornar a obrir un període en què el terrorisme i les matances eren el pa de cada dia. Aquest cop, fins i tot es van assassinar noies joves a Birmingham, Alabama.

El Federal Bureau of Investigation (FBI), juntament amb les agències de la llei d'execucions, va començar a vigilar de prop el KKK, a infiltrar-s'hi i a intentar desestabilitzar-lo. Des dels anys 70, l'organització s'ha descentralitzat, fragmentat i afeblit a causa de conflictes interns, ruptures i un nombre significatiu de processos judicials. Tot i no tenir la força que va arribar a tenir, encara té la capacitat de posar en marxa actes d'extrema violència. D'acord amb l'organització sense ànim de lucre Southern Poverty Law Centre, el 2015, es comptabilitzaven 190 klans rivals actius.

Esperança contra l'odi: la nova estratègia de l'antifeixisme anglès

El portaveu de Hope Not Hate (HNH), Nick Lowles, explica a la 'Directa' una nova manera d'encarar la lluita contra l'odi i l'extrema dreta que està obtenint resultats importants a Anglaterra

Nick Lowles, portaveu de Hope Not Hate

Miquel Ramos / Mairéad Hache
@Miquel_R / @haizeareenzua

La campanya Hope Not Hate (HNH) -impulsora de la infiltració periodística al Ku Klux Klan- es va engegar l'any 2004 davant l'ascens del Partit Nacional Britànic (BNP), una formació nazi-feixista que aleshores començava a guanyar el suport de vora el 30% de la classe treballadora blanca a Anglaterra. "Era obvi que les fórmules tradicionals de l'antifeixisme no estaven funcionant", explica Nick Lowles, fundador d'HNH. "Els conflictes en diferents comunitats eren aprofitats o directament creats pel BNP", per això HNH es dedicà a anar a cada racó del país per explicar el vertader rostre feixista del BNP i tractar els temes que els feien créixer.

Esperança contra l'odi, un missatge positiu que volia superar l'etiqueta habitual *anti* i va utilitzar una imatge d'un sol somrient en lloc d'una representació quasi apocalíptica o terrorífica per denunciar el feixisme. Una nova estètica i un nou missatge per arribar allà on l'antifeixisme tradicional no havia aconseguit penetrar. Amb el mateix objectiu, es van triar paraules clau per la campanya: tolerància i justícia, conceptes que situen els feixistes just al costat oposat.

Per a HNH, llavors, la prioritat era aturar l'ascens del partit feixista a les eleccions i va centrar la seua primera campanya a neutralitzar el suport que, a poc a poc, guanyava arreu de l'Estat. L'objectiu era intentar unir la tradicional organització comunal i l'ús de tècniques avançades de campanya política per generar un impacte més gran. Van localitzar les àrees on el BNP podia guanyar o en les quals comptava amb més suport. Lowles exposà la campanya a Barking i Dagenham l'any 2010, quan el BNP va estar apunt d'aconseguir el control d'un dels consells de Londres, fet que li permetria gestionar un pressupost de 200 milions de lliures anuals. "Durant un període de dos mesos, hi va haver més de 1.500 persones participant a la campanya i es va arribar a la xifra de 541 persones en només un dia. Vam lliurar 355.000 diaris, fulls volants i cartes als 70.000 domicilis de la demarcació, molts d'ells personalitzats. Vam

destruir el BNP i no només els impedírem guanyar un consell, sinó que van perdre cadascun dels 51 escons. Aquesta derrota fou el principi de la fi per al BNP i ràpidament es van anar consumint per les lluites internes i la divisió".

Les campanyes d'HNH han tingut un ressò ampli al Regne Unit i han aconseguit estendre el missatge antifeixista més enllà dels cercles tradicionals de l'esquerra radical. Així i tot, han existit controvèrsies amb altres activistes perquè, des d'HNH, segons Lowles: "No ens allunyem de temes difícils. Hi ha autèntics problemes en algunes de les nostres comunitats i fer com si aquests no existiren o cridar 'racista' a qualsevol que hi pren part únicament ens allunya més de les comunitats obreres, fet que alimenta el suport a l'extrema dreta (...) La nostra filosofia clau era articular les campanyes en funció de la situació i els problemes de cada comunitat".

Mancances des de l'esquerra

Lowles aporta gran quantitat d'exemples per argumentar que calia encarar un seguit de problemes als quals s'enfrontaven algunes comunitats amb un índex alt de població migrant. En concret, relata l'exemple d'una àrea amb molta població pakistanesa que presentava uns índexs elevats d'explotació sexual i assetjament de carrer per part de bandes d'aquesta comunitat i les mobilitzacions que va dur a terme la ultradreta contra això. "Amb això, òbviament, no estic volent fer un biaix racial", afegeix, "però podem comprovar que, si no ens enfrontem clarament a temes com aquest, llavors no podem sorprendre'ns quan l'extrema dreta guanya punts en aquestes qüestions". El que quedava clar és que això volia dir que hi havia una esquerra que no estava aportant solucions a un problema creixent, cosa que la ultradreta va saber aprofitar amb la seua demagogia habitual. Amb el declivi del BNP, molts grups nazis disminuïren en nombre i les noves amenaces vingueren de grups que estaven utilitzant el discurs antimusulmà i antiimmigrant. Per aquests, no servia l'etiqueta *nazi* o *feixista* -ja que certament no ho eren- i, a més, quan pogueren demostrar que efectivament no tenien vincles amb el feixisme, el missatge difós des d'HNH es podia veure desprestigiats. ◀

La prioritat d'HNH era aturar l'ascens del partit feixista BNP a les eleccions i va centrar la seua primera campanya a neutralitzar el suport que guanyava arreu de l'Estat

Amb el declivi del BNP, molts grups nazis disminuïren en nombre i les noves amenaces vingueren de grups que estaven utilitzant el discurs antimusulmà i antiimmigrant

Crida a **desenterrar** les víctimes del franquisme

Fruit de l'empenta de la societat civil, milers de persones insten la Generalitat de Catalunya a iniciar la recuperació i la identificació de les seves familiars desaparegudes durant la Guerra Civil i la dictadura

Fossa comuna del cementiri de la Bisbal de Falset, al Priorat / ATENEU DE LA BISBAL DE FALSET

Al País Valencià, el PP va destruir jaciments i encara no s'ha adoptat cap protocol per desenterrar els cossos; a les Balears i Catalunya, les entitats han aconseguit que els governs es moguin

L'incompliment de l'acord per part d'Artur Mas va portar a interposar una queixa al Síndic de Greuges, a la qual es va afegir una segona denúncia davant la justícia argentina

Àlex Romaguera / Salut Vila
@AlexRomaguera / @salutvilaros

La identificació genètica és l'única via que tenen les familiars de les víctimes del franquisme per recuperar les seves parentes. Perquè això sigui possible, als Països Catalans, hi ha diverses iniciatives que reclamen la identificació i l'exhumació dels cossos enterrats a centenars de fosses comunes. Però, així com al País Valencià els anteriors governs del PP s'han dedicat a la destrucció de jaciments i encara no s'ha adoptat cap protocol forense i judicial per desenterrar els cossos, a les Illes Balears i a Catalunya, les entitats han aconseguit que els governs respectius implementin mesures al respecte.

Ha passat així al Principat, on el 7 de setembre passat, 80 anys després de l'inici del conflicte bèl·lic i 41 des de la mort del dictador, la Generalitat va anunciar la posada en marxa del Programa d'identificació genètica de les persones desaparegudes durant la guerra i la posterior dictadura. Impulsat pels departaments d'Afers Exteriors, Relacions Institucionals -responsable de les polítiques de memòria-, Salut i Justícia, el programa arriba després d'una llarga lluita per part de particulars i entitats que treballen en la recuperació de la memòria històrica.

El projecte del govern català, però, no parteix de zero. Des de 2011, ha estat funcionant un Banc d'ADN creat per Roger Heredia i Marc Antoni Malagarriga, familiars de persones desaparegudes. Aquest projecte, conduït per la doctora Carme Barrot des del Laboratori de Genètica Forense de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona, s'ha dedicat a recollir mostres de sang de familiars per a futures comparatives amb

les restes òssies provinents de fosses comunes. Una tasca per la qual ha hagut d'esquivar nombrosos inconvenients, com ara el fet de no poder accedir al Cens Únic de Desapareguts, custodiat per la Generalitat, ni comptar amb cap suport de l'administració per difondre el projecte. Tot i això, el Banc de la UB ha recollit empremtes genètiques de 120 persones.

Davant la manca d'ajuda institucional, Heredia i Malagarriga van impulsar una moció al Parlament de Catalunya, aprovada el desembre de 2013, d'acord amb la qual el govern català es comprometia a difondre l'existència del banc genètic a tots els espais de memòria del país i a les 4.700 famílies que, segons el Cens Únic de Desapareguts, actiu des de 2003, busquen alguna persona de la família morta durant el conflicte bèl·lic.

L'incompliment de l'acord per part de l'executiu d'Artur Mas va portar els promotors del Banc d'ADN a interposar una queixa al Síndic de Greuges, a la qual es va afegir una segona denúncia davant la jutgessa argentina María Servini, que instrueix la causa contra els crims del franquisme des de Buenos Aires. Aquesta darrera demanda, formulada a principis de 2016 amb el suport de l'Associació del Banc d'ADN de Familiars de Desapareguts i les associacions Col·lectiu Republicà del Baix Llobregat, Lo Riu i Altra Itàlia, reclamava al nou govern de Junts pel Sí que activés els recursos disponibles per a l'anàlisi de les restes ja exhumades i l'encreuament posterior amb les dades genètiques de les persones que busquen familiars desaparegudes.

Tan bon punt la jutgessa Servini va enviar l'exhort als jutjats de Gandesa (la Fatarella), Barcelona, Tarragona i Mataró, la Generalitat va moure fitxa. A través d'un comunicat, els departaments implicats van sortir a la palestra per anunciar

/ VICTOR SERRI

JOAN COLOMINAS, FILL DE JOSEP COLOMINAS I CAMPS, UN REPUBLICÀ ENTERRAT A CORNUDELLA DE MONTSANT

“Han trigat massa temps a dignificar les víctimes de la guerra”

Josep Colominas i Camps reposa a la fossa comuna que hi ha al cementiri de Cornudella de Montsant, a la comarca del Priorat. Va ser enterrat en aquest petit municipi l'1 de gener de 1939, després de morir durant els bombardejos que van perpetrar les tropes italianes dos dies abans a la Granadella, on havia estat destinat. En aquelles dates, les forces republicanes ja tocaven a retirada.

Es donava la casualitat que Colominas, empleat en una casa de maquinària de calçat, havia arribat a la zona com a premi per haver aguantat tres mesos a la Batalla de l'Ebre sense patir una sola rascada. Malauradament, al Front del Segre i fent de portalliteres, la metralla d'un projectil li va segar la vida. No va ser fins al 2006 que el seu fill Joan va saber que estava enterrat allà; de manera que es va adreçar al consistori garriguenc per obtenir el certificat de defunció. Aquest va ser el primer tràmit que va fer per recuperar el cos del seu pare. El següent ha estat contactar amb el Banc d'ADN creat per familiars d'altres persones desaparegudes. “Llegint el diari, vaig trobar un article en què s'anunciava la

recollida de mostres genètiques dels qui busquen els parents morts a la Guerra Civil”, explica.

Per a Joan Colominas, recuperar les restes del pare, que va morir quan tenia 33 anys, l'ajudaria a passar pàgina. “Durant la dictadura, era impossible fer-ho i, amb el canvi de règim, l'administració no s'ha bellugat prou”. Del seu pare, en recorda la passió per la muntanya i el caràcter generós. De la mateixa manera que conserva moltes imatges de la seva mare, que, malgrat no participar en política, el novembre de 1939 va ser acomiadada de la Caixa de Pensions per ser considerada *roja* i *desafecta* al règim. “La meua mare està enterrada al cementiri de les Corts, on també hi ha els meus tiets. I voldria que el meu pare pogués estar amb ells”.

Als seus 83 anys, Joan Colominas admet que l'exhumació serà complicada perquè molts familiars són morts o ignoren aquesta iniciativa, però, no obstant això, insisteix que cal acabar amb la desídia que han mantingut les institucions durant les últimes dècades. Per ell, “han trigat massa temps a dignificar les víctimes de la guerra”.

el compromís inequívoc de “localitzar, recuperar i identificar les restes de persones desaparegudes a Catalunya durant la Guerra Civil i la dictadura franquista, així com la dignificació de les fosses comunes”.

Transferència de dades

El desplegament del Programa d'identificació insta el Banc d'ADN a cedir totes les mostres obtingudes fins al moment al nou banc de la Generalitat. Tal com han comunicat a les reunions mantingudes amb la Direcció General de Relacions Institucionals i amb el Parlament, per aquesta cessió, caldrà el consentiment de cadascuna de les persones donants, que també reclamaran que se'ls retornin els diners que havien invertit per a l'extracció de sang. “Ens sap greu no poder continuar amb el projecte”, afirma la doctora Barrot, però “l'important és que es faci la feina i el més ràpid possible”. Barrot espera que el nou banc comenci a operar tan aviat com sigui possible, conscient del risc de perdre testimonis genètics, ja que les familiars directes de les persones desaparegudes són grans i les restes òssies es degraden amb el pas del temps.

Fosses en obert

Des de la fi de la dictadura, a Catalunya, tan sols s'han exhumat 21 fosses de les 373 que hi ha localitzades (159 de confirmades i 214 de probables), en les quals només s'han identificat sis víctimes. La llei de fosses de Catalunya, aprovada l'any 2009, atorgava a la Generalitat la responsabilitat jurídica i econòmica de localitzar i identificar les persones desaparegudes durant la guerra i el període franquista. Però, malgrat les demandes constants de la societat, el govern només ha permès l'obertura

en aquells casos en què ha disposat de documentació de les persones enterrades i hi ha hagut el consentiment explícit de les familiars. Un impediment important, ja que el 90% de les famílies no sap el punt exacte on van morir les seves parentes ni tampoc on estan enterrades.

A banda d'aquest obstacle, les entitats també s'han trobat amb l'escassa fiabilitat de l'actual mapa de fosses. Segons veus expertes, el mapa de la Generalitat és molt incomplet, fins al punt que, a la Terra Alta, on va tenir lloc la Batalla de l'Ebre i van morir entre 20.000 i 30.000 persones, no hi ha gairebé cap fossa localitzada. En aquest sentit, s'espera que el projecte de geolocalització i documentació que coordina l'historiador Josep Sánchez Cervelló permeti inventariar el nombre de fosses que hi ha escampades per la Terra Alta i les comarques del Baix Ebre, el Montsià, la Ribera d'Ebre i el Priorat.

Cap a la identificació

Precisament a l'Ebre, trobem el Memorial de les Campsines (la Fatarella), on, al llarg d'aquests anys, s'han apilonat els ossos que freqüentment es troben a la zona, sense seguir cap protocol d'identificació. Es calcula que, allà, hi reposen les despulles d'un centenar llarg de persones; la majoria, soldats que van morir durant la batalla.

La Fatarella és un dels indrets on la Generalitat haurà de treballar per extreure les dades genètiques de les restes, una tasca per la qual comptarà amb un equip de forenses que es coordinarà amb l'Institut de Medicina Legal i Ciències Forenses de Catalunya (IMLCFC), dependent del Departament de Justícia.

El mapa de la Generalitat és molt incomplet, fins al punt que, a la Terra Alta, on va tenir lloc la Batalla de l'Ebre i van morir més de 20.000 persones, no hi ha gairebé cap fossa

La Fatarella és un dels indrets on el govern català haurà de treballar per extreure les dades genètiques de les restes, una tasca per la qual comptarà amb un equip de forenses

Continua a la pàgina següent >>>

ANTONIO MARTOS, GERMÀ DE CIPRIANO MARTOS, ENTERRAT A LA FOSSA DEL CEMENTIRI DE REUS

“S'obre una finestra per esclarir els crims del franquisme”

Corria el 25 d'agost de 1973 quan, estant detingut per la Guàrdia Civil de Reus, Cipriano Martos va ser obligat a ingerir el líquid corrosiu que s'utilitza per fabricar còctels Molotov, fet que li va provocar greus lesions a l'estómac que van requerir el seu ingrès a l'hospital més pròxim. Militant del Front Revolucionari Antifeixista i Patriota (FRAP), Martos va morir després d'agonitzar durant tres setmanes al centre mèdic de la població, just el dia que la seva mare, Francisca Jiménez, i dos dels seus germans, Juan José i Manuel, havien arribat de Loja (Granada) per conèixer el seu estat. Malauradament, tan sols van poder marxar amb la notícia del fatal desenllaç. Cipriano Martos va ser enterrat, sense la presència de cap autoritat ni cap membre de la família, a la fossa comuna que hi ha al cementiri de Reus el 20 de setembre de 1973. Després de 43 anys, el seu tercer germà, Antonio Martos, ha fet el primer pas perquè es faci justícia. “Vaig saber que una plataforma estava portant altres violacions ocorregudes durant el període franquista davant la magistrada María Servini”. Precisament a requeriment de Servini, el

30 d'agost passat, Martos va declarar als jutjats de Sabadell, on viu des de 1969, amb l'objectiu que es localitzin els màxims responsables de l'assassinat de Cipriano, que quan va morir només tenia 28 anys. “No vull que les culpes recaiguin sobre un agent que es trobava a la caserna, sinó sobre qui va donar l'ordre des de Madrid o allà on sigui”, afirma el seu germà.

A banda de fer justícia, Antonio Martos exigeix que l'Estat reconegui la barbaritat d'aquell succés i s'ocupi dels costos judicials que es derivin de la investigació. Als seus 75 anys i després de molt silenci, considera que “si la mort de Cipriano no s'ha investigat abans és perquè els militars van exigir que, a canvi de legalitzar els partits polítics, els crims

de Franco no fossin jutjats”. Mentre s'encarrila la causa des de l'Argentina, Antonio Martos pensa cedir el seu ADN amb l'esperança que s'exhumin les restes del seu germà i, un cop identificat, pugui enterrar-lo a Loja al costat dels seus familiars. Amb aquest acte de reparació, creu que “s'obre una finestra per esclarir els crims del franquisme”.

/ VICTOR SERRI

Placa d'homenatge a les víctimes de les Illes / CARMEN BOADES

>>> Ve de la pàgina anterior

Mentre es procedeix a les exhumacions, el govern català té previst contactar amb les persones inscrites al Cens de Desapareguts amb la finalitat d'informar-les de la possibilitat de lliurar les seves mostres d'ADN. De moment, prop de 550 ja han estat informades del procediment que cal seguir. Com la resta de gent que ho desitgi, se sotmetran a una senzilla prova d'extracció de mostra de saliva mitjançant frotis bucal. A mesura que es processa la informació, s'encreuaran les dades per establir les possibles relacions de parentiu i, en cas que siguin positives, la Conselleria d'Afers Exteriors informarà les familiars sobre la possibilitat d'enterrar les seves parentes al costat de les seves famílies i recuperar els objectes personals que s'hagin trobat.

Finalment, doncs, avui, el clam social té una resposta formal. Amb retard i amb alguns dubtes encara per esclarir (com la manca d'un pressupost destinat a les exhumacions), sembla que es desbloqueja una demanada històrica que permetrà treure de l'oblit els milers de persones que van perdre la vida en nom de la llibertat. Generacions d'homes i dones que, després d'anys d'amnèsia i silenci, esperen recuperar la dignitat com a acte de justícia i democràcia. ◀

CARMEN CALVO, FILLA DE FLORENTINO CALVO VÁZQUEZ, UN REPUBLICÀ ENTERRAT A CERVERA

“M’agradaria que els pares estiguessin enterrats junts”

Carmen Calvo va néixer mig any abans que el seu pare morís a la Guerra Civil. No té cap record d’ell, però n’ha conegut moltes coses a través de la mare. Florentino Calvo Vázquez, un home de fortes conviccions socialistes, havia nascut a Talavera de la Reina (Toledo), on treballava a l’Ajuntament, fins que, el juliol de 1936, va ser enviat a Guadalajara i més tard a Tàrraga per combatre les tropes franquistes.

La seva mort es va produir per accident el 29 de desembre d’aquell any. “Tenia la intenció de venir a Madrid, on s’havia instal·lat la família fugint dels feixistes, però va preferir cedir el permís a un company seu”, explica Carmen. Estant a la caserna, a Florentino se li va disparar l’arma que estava netejant, amb la mala fortuna que la bala li va provocar una ferida mortal al cap. Com es feia amb totes les víctimes de la zona, va ser traslladat a l’hospital més proper –que aleshores es trobava a Cervera– i, ja sense vida, va ser enterrat en una fossa situada al cementiri d’aquest municipi de la Segarra.

Acabada la Guerra Civil i per mitjà d’un amic, Carmen Calvo va escriure a

l’Ajuntament de Cervera per preguntar si podia dur-lo a Talavera de la Reina, on encara recorden Florentino, “però van descartar-ho amb l’argument que corriem el risc d’emportar-nos una altra persona, ja que llavors el sistema de recollida d’ADN no existia”.

Tot i això, Carmen no s’ha resignat i, ara fa tres anys, va entrar en contacte amb la doctora Carme Barrot

del Departament de Medicina Legal i Forense de la UB per dipositar una mostra de sang al Banc d’ADN, amb la confiança que algun dia serveixi per identificar el pare i poder enterrar-lo al cementiri de Montjuïc. Allà, hi descansa la seva mare, morta el 2015 a l’edat de 104 anys. “Era una dona molt temperamental i coherent amb les seves idees que, malgrat les

dificultats de l’època, em va ajudar a tirar endavant”, comenta Carmen. Per a aquesta dona de 80 anys, vídua i mare de cinc fills, ara pertoca a les institucions invertir els mitjans necessaris per procedir a les exhumacions i permetre que les famílies dignifiquin les seves parentes mortes. “M’agradaria que el pare i la mare estiguessin enterrats junts”.

/ GUYE SANCHO

La lluita contra el silenci a les Illes

A.R./S.V.

@AlexRomaguera / @salutvilaros

Coloma Martorell tenia tres anys i mig quan el seu pare va ser detingut, acusat de treballar per la República. Llorenç Martorell Suárez no pertanyia a cap partit polític, si bé col·laborava a la revista d’ideologia comunista *Nostra Paraula. El 24 d’octubre de 1936, un home amb qui tenia negocis el va delatar. Es va presentar a casa seva acompanyat d’un membre de la Falange i això va fer que Llorenç fos enviat a la presó de Can Mir de Palma, fins que, el 8 de febrer de 1937, la família va rebre la notícia que l’havien alliberat. Mai més, però, no van tornar a veure’l.

Per la presó de Can Mir, hi van passar centenars de persones republicanes, moltes de les quals van ser afusellades i enterrades a la fossa del cementiri de Porreres. Segons Tomeu Garí, historiador i membre de Memòria de Mallorca, Porreres és la fossa més gran de les Illes en condicions de ser exhumada. “Es creu que podria haver-hi entre 120 i 130 persones, víctimes d’una repressió encoberta”, afirma. Una dada que les fonts oficials no poden precisar, però que ell ha esbrinat a partir de diferents testimonis. En total, Garí ha identificat 117 persones,

la identitat de les quals només serà confirmada quan tingui lloc l’exhumació dels cossos i la preceptiva anàlisi genètica.

Això no trigarà a succeir gràcies a la justícia argentina, que el mes d’abril passat va ordenar l’obertura de la fossa després que Memòria de Mallorca presentés una querrel·la en nom de familiars de 29 represaliades. Una decisió que va anar seguida de l’aprovació de la llei de memòria històrica per part del Parlament balear. Gràcies a aquesta norma, es podran localitzar i exhumar les fosses comunes de les Illes amb l’objectiu de dignificar les 2.300 persones que podrien estar enterrades a les 56 que, fins ara, s’han localitzat a l’arxipèlag.

Per exhumar la de Porreres, el Govern ha destinat una subvenció a Memòria de Mallorca perquè coordini l’actuació, que consistirà en dues etapes: primer, l’exhumació de les restes, prevista per aquest mes de novembre; després, de cara al 2017, la identificació mitjançant les mostres genètiques recollides de les familiars vives. És el cas de Coloma Martorell, que als seus 84 anys espera recuperar les restes del seu pare Llorenç per enterrar-lo amb la seva família. ◀

Per la presó de Can Mir (Palma), hi van passar centenars de persones republicanes, moltes de les quals van ser afusellades i enterrades a la fossa del cementiri de Porreres

El Govern ha destinat una subvenció a Memòria de Mallorca perquè coordini l’actuació, que tindrà dues etapes: primer l’exhumació de les restes, després la identificació

Georgina Alfonso, filòsofa i formadora

“A Cuba, hi ha una obertura per **descarregar l'estatització de l'economia i la vida social**”

Carles Masià

@chmasia

Fent balanç, la filòsofa cubana Georgina Alfonso (l'Havana, 1966) reflexiona que la dona cubana va fer una doble revolució: social i de gènere. Amb aquest punt de partida, com a investigadora del col·lectiu Galfisa (Grupo América Latina, Filosofía Social y Axiología) es dedica a acompanyar joves cooperatives urbanes a l'Havana i treballa per incorporar la perspectiva feminista a l'economia. Recentment, ha visitat el nostre país -convidada per Entrepobles- per participar a la Fira d'Economia Solidària de Catalunya (FESC), d'on s'endú el convenciment que “s'ha d'apostar per enfortir les xarxes de treball cooperatiu i solidari a escala local, regional i global”. Immersa en un procés de canvi, Cuba es repensa i es fixa en el moviment cooperatiu per continuar sent una alternativa al capitalisme a l'Amèrica Llatina.

Cuba es troba en un moment de canvi, amb el **desgel de les relacions amb Estats Units i la reestructuració del model econòmic. Com es viu al carrer aquest debat polític?**

En aquests moments, Cuba és un espai d'estudi molt interessant per moltes raons. En primer lloc, pel canvi que estan experimentant els cubans i les cubanes. Parlem d'un projecte social que fa 58 anys que s'enfronta a l'hegemonia dels Estats Units. El projecte cubà és de lluita i resistència i això té un cost, fins i tot, d'esgotament. Tot i així, s'està produint un canvi de lideratge històric, una nova generació està assumint el govern. A diferència del que tothom pensava, està sent menys traumàtic; i amb Fidel Castro viu. Això es produeix en un context global de crisi i, a més, en un país que pateix un bloqueig. Si ens deixessin buscar les nostres pròpies alternatives, es podria jutjar el procés -si Cuba es va equivocar o no-, però s'ha de tenir en compte que som l'únic país del món que no té finances externes, que no pot fer transaccions amb dòlars, que no pot posar dòlars a cap banc mundial... Les relacions entre Cuba i els Estats Units i l'obertura de les ambaixades no han canviat res de la vida de la gent; els EUA no han fet absolutament res per eliminar totes aquestes restriccions que, fonamentalment, afecten les possibilitats del país de buscar una alternativa econòmica.

Hi ha qüestions del dia a dia, però, que no tenen res a veure amb el bloqueig...

És clar. Tenim problemes interns de burocratització, formalització de les institucions, manca de creativitat, paternalisme de

l'Estat... cosa que moltes vegades també limita les possibilitats que les iniciatives prosperin, que les empreses tinguin més autonomia... Hi ha una sèrie de coses que hem d'arreglar internament, que no depenen de la relació amb els EUA. Amb tot, els EUA mantenen una política de fustigació cap a Cuba perquè, d'alguna manera, el projecte de la revolució cubana, en termes ètics i de civilitat, és un referent diferent al del domini del capital. Ara mateix, acabem de discutir popularment tots els documents del Congrés del partit. La gent va participar-hi i hi va haver diversitat d'opinions. Al contrari del que està passant a molts llocs -on gran part de la gent s'absté de participar-, a Cuba, la demanda i l'exigència va ser poder participar-hi.

Fa poc, vas comentar que “no es pot deixar tot a les mans del govern, del partit comunista o de les organitzacions perquè el destí de Cuba és un problema de cada habitant”. Quin paper ha de desenvolupar la societat civil o els moviments socials en el context actual?

No m'agrada parlar en termes de societat civil versus Estat perquè crec que és una fal·làcia. La societat civil no s'escapa de l'Estat ni a l'inrevés; i ningú no viu al marge de l'Estat ni de la societat civil. És una dicotomia construïda. A Cuba, potenciar la societat civil vol dir que l'Estat també ha de canviar.

En quina direcció?

A Cuba, s'han formalitzat moltes de les organitzacions impulsades per la societat civil i el mateix projecte revolucionari. Hi van influir molt els anys del període especial (1990-2000), en

FOTOGRAFIES DE L'ENTREVISTA:
VICTOR SERRI

què el prioritari era sobreviure. Hi ha dues generacions post període que l'únic referent que tenen del socialisme és aquella crisi i això marca la manera de veure el projecte. És important enfortir els nexes de la societat civil i, sobretot, la relació amb l'Estat. El procés cubà va treure moltes relacions de l'espai de la dicotomia públic-privat, com la cura dels nens, la maternitat o l'avortament. Es van traslladar a un espai de socialitat i es van convertir en drets de les persones. Les institucions estatals i les de la societat civil han de tenir com a referent els drets socials aconseguits i l'objectiu que s'estableixin com a drets ciutadans i no es converteixin en polítiques públiques, que moltes vegades es queden en el paper. Calen noves relacions entre l'espai públic i privat, una nova socialitat.

Com es pot conjugar l'obertura amb la resistència a esdevenir un país capitalista assimilable a tants altres que hi ha al seu voltant?

És un repte i una tasca difícil. Si anys enrere era molt fàcil dir que a Cuba la majoria volia la revolució, avui no és tan senzill parlar en aquests termes. No tots els cubans que ara viuen al país són seguidors de la revolució i el projecte socialista. En canvi, l'aposta pel projecte social sí que continua sent majoritària. A Cuba, estan entrant molts diners per a la subversió i per intentar crear una suposada societat civil subvencionada pels EUA que vagi en contra del projecte socialista. Les relacions capitalistes creen els seus mecanismes ideològics i s'hi sustenten; i això és un repte ideològic i polític. El debat gira al voltant de si anem cap a més socialisme o cap a un capitalisme

salvatge. No tenim alternativa. Cuba mai no serà un país del primer món, no ens donaran aquesta possibilitat històrica perquè no ens perdonaran els anys de rebel·lia, que es fan pagar, fins i tot, amb la mort. Sempre serem el sud i, per tant, ens tocaria el capitalisme de la barbàrie. Seria d'una ingenuïtat política i ideològica gegant pensar que qualsevol alternativa capitalista per a Cuba seria bona per a tota la ciutadania.

Pel que fa a les alternatives, una de les possibilitats és el cooperativisme. Tradicionalment, a Cuba, s'han creat cooperatives agropecuàries, però, des del VI Congrés del Partit Comunista (2011), es va obrir la possibilitat de fer cooperatives de treball. Podries fer una breu radiografia de l'estat actual del cooperativisme cubà?

El cooperativisme agropecuari està reconegut constitucionalment i, actualment, hi ha una obertura per descarregar l'Estat d'una sèrie de funcions i, sobretot, descarregar l'estatització de l'economia i la vida social, que és un llast que arrosseguem del model socialista soviètic. No només s'ha promogut el cooperativisme, també la petita i la mitjana empresa mercantil. En el cas de les cooperatives -on ens centrem nosaltres-, moltes eren empreses estatals de serveis o que no formaven part de mitjans de producció fonamentals. En moltes ocasions, van passar a ser cooperatives de la nit al dia. En altres països, l'Estat envia tots els treballadors cap a casa i els diu que es busquin la vida com puguin. A Cuba, l'estratègia va consistir a convertir-les en cooperatives, tot i que molts cops encara funcionen seguint la lògica estatal. A la Fira d'Economia Solidària de Catalunya

“

No tots els cubans que ara viuen al país són seguidors de la revolució i el projecte socialista. En canvi, l'aposta pel projecte social sí que continua sent majoritària

Seria d'una ingenuïtat política i ideològica gegant pensar que qualsevol alternativa capitalista per a Cuba seria bona per al conjunt de la ciutadania

”

(FESC), vaig comentar que, aquí, inculcar el treball solidari i cooperar és més difícil que a Cuba, ja que allà tenim una cultura de treball cooperatiu i un procés històric de 58 anys de solidaritat interna i externa. D'altra banda, però, tenim en contra l'excés de paternalisme de l'Estat, que treu iniciativa i autonomia econòmica a les empreses.

Com es pot afavorir que les cooperatives 'induïdes' per l'Estat acabin sent reals i que les treballadores se sentin més autònomes i apoderades?

En un principi, alguns treballadors no volien transformar-se en cooperativa o bé se sentien insegurs. Pensàvem que el procés per entrar en la lògica del cooperativisme s'allargaria més, però ha anat més ràpid del que prevèiem. Les cooperatives tenen manca de recursos arran del bloqueig econòmic, és molt difícil accedir a les matèries primeres, però crec que els treballadors no voldran tornar a l'estructura d'empresa estatal perquè han millorat econòmicament, tenen més autonomia per decidir i poden organitzar el procés productiu. Encara depenen de l'Estat, però arribarà un moment en què la cooperativa se'n separarà definitivament.

A Cuba, hi ha un sector estatal, pressions internes i externes per fomentar l'empresa privada i, finalment, s'estan creant cooperatives. És una situació inèdita. Es podria considerar un experiment?

És un model que pot ser una alternativa real per a la resta del món. A partir de l'experiència, podem parlar de totes les errades del passat, però ara ens hem de centrar en les possibilitats reals de canvi, entre el que hem de corregir i el que la mateixa realitat va superant. Són possibilitats de viure un futur en el qual volem que s'avanci. Estem promovent articulacions entre treballadors d'empreses estatals, treballadors de cooperatives i treballadors d'empreses privades, de manera que puguem buscar objectius socials comuns. Treballem amb comunitats que tenen nivells elevats de delictes, amb la lògica de sostenibilitat de la vida i de tancar el cicle des de l'àmbit econòmic, polític, ètic i cultural. I això implica un canvi civilitzatori, una aposta per la lògica de l'emancipació humana. Avui, el capitalisme és un sistema de dominació múltiple i, per tant, l'emancipació ha de tenir dimensions múltiples. Hem treballat al Salvador i a

Veneçuela i, a Cuba, és més fàcil aconseguir objectius en menys temps arran de la formació de les persones, la cultura de viure solidàriament i en comunitat i la identificació amb un projecte. Quan et fixes en altres llocs, t'adones que, dins una lògica de relacions de capitalisme salvatge, és molt difícil plantejar una proposta de canvi social com la que proposa Cuba.

A Veneçuela, es van crear moltes cooperatives en un temps rècord (de 1.000 a més de 300.000 entre 1999 i 2011), però moltes van desaparèixer en pocs anys. Una de les lectures és que va mancar formació i aliances per part dels organismes estatals perquè es consolidessin. Disposen d'una estratègia per gestionar aquests aspectes?

El pensament i la pràctica d'esquerres són molt bones en política, però molt dolentes en economia. A l'Amèrica Llatina, sabem com tombar un govern, però ens costa governar. Són molts segles de lluita per arribar al govern i, quan hi arribes, et trobes que l'Estat encara està construït com un Estat nació. El repte del pensament emancipador -no l'anomenarem ni d'esquerres ni de dretes, perquè a l'esquerra també hi ha capitalisme- és pensar i fer una nova economia. El que ha passat amb les experiències dels governs progressistes de l'Amèrica Llatina és que els estats van passar a una lògica distributiva. En el cas específic de Veneçuela, va passar a distribuir les rendes petrolieres. A l'Amèrica Llatina, hi ha tanta misèria que, quan un govern d'esquerres arriba al poder, moralment, no pot fer altra cosa que treure les persones de la pobresa. L'únic que no es pot qüestionar a cap dels governs d'esquerres del continent que han accedit al poder és que van aconseguir que molta gent deixés de ser pobra. Ara bé, es van desgastar molt. Paral·lelament, haurien d'haver canviat la lògica econòmica de producció i reproducció de la vida, cosa que implica pensar que no només és productiu el guany empresarial i l'eficiència, sinó que també ho és vetllar per sostenir la vida de les persones.

Cal un canvi cultural?

El repte i el que ens aporta l'experiència de l'Amèrica Llatina és, efectivament, que hi ha d'haver un procés de canvi cultural i civilitzatori. I que l'economia s'ha de concebre des d'aquesta lògica. La lògica del capital és la del cost-benefici, però l'eficiència de l'empresa no es pot mesurar així, ja que es poden disminuir els costos i augmentar els beneficis amb mecanismes d'exploració, discriminació i degradació del medi ambient. És la lògica capitalista, encara que siguem a Cuba. Existeixen altres criteris a banda del Producte Interior Brut (PIB), com la sostenibilitat de la vida, incloent-hi l'espiritualitat. L'ésser humà ha de poder crear pensant la realitat. I, per fer-ho, cal que tingui cultura, salut, temps lliure, plaers, cures... Tots aquests elements han d'entrar a l'economia. La primera causa de suïcidi al món és la solitud; som éssers socials i, per tant, necessitem la comunitat i dissenyar una comunitat econòmicament. El problema és que l'economia està pensada perquè les persones es quedin soles.

Arran del nou context cubà, algunes investigadores socials adverteixen d'un possible increment de les desigualtats de gènere, color de pell, territori i nivell adquisitiu. Quines mesures es poden prendre per evitar-ho?

A Cuba, el context territorial fins i tot desplaça la qüestió racial i de gènere. Les desigualtats territorials procedeixen fins i tot d'abans del període especial. Durant les dècades de 1970 i 1980, es va intentar equilibrar, però, a partir de 1990, tot va canviar. Tenim zones amb notables indicadors de pobresa si els comparem amb el nivell mitjà cubà. Pel que fa al gènere, com que es dóna prioritat a les dones joves, l'embaràs és una limitació per trobar feina. És a dir, malgrat que les polítiques siguin d'igualtat de gènere, reapareixen pràctiques discriminatòries; passa el mateix amb la discriminació racial. En alguns indrets, no s'accepten persones negres, tot i que no es diu públicament. Aspectes com aquest només es poden controlar en l'àmbit social mitjançant la mateixa gent apoderada.

“
Cal un canvi civilitzatori, una aposta per la lògica de l'emancipació humana. El capitalisme és un sistema de dominació múltiple i, per tant, l'emancipació ha de ser múltiple

Caldria haver canviat la lògica econòmica. No només és productiu el guany empresarial i l'eficiència, sinó que també ho és vetllar per sostenir la vida de les persones

”

Pel que fa als reptes del feminisme, en un taller d'economies feministes, parlaves d'“incorporar els homes des de la masculinitat i la sensibilitat que emancipa”. Podries explicar-ho una mica més?

Érem en una comunitat de Guantánamo impulsant un projecte d'energies renovables amb perspectiva de gènere. És un sector format majoritàriament per homes, però els tallers eren mixtos. Molts homes se sentien exclosos del debat i, si les dones volien avançar en el tema de gènere, no podien fer tallers oblidant els homes i pensar que els homes, per si sols, ho entendrien. A mi, tot això em va cridar l'atenció. Fem els tallers amb dones fonamentalment, però també ens agrada treballar amb homes, ja que les accions no poden ser fragmentades. Ens hem d'unir i ser més eficients en les propostes. No es pot sensibilitzar els homes amb tallers de gènere per a dones; és com sensibilitzar persones dels pobles amb tallers de participació que has assajat en zones urbanes. A Cuba, hi ha xarxes de masculinitats i ens hi hem vinculat.

A Europa, la dona va entrar al mercat laboral com a via per emancipar-se, però molts cops ha acabat assumint una triple càrrega (tasques domèstiques, cures i feina al mercat laboral). Quina és l'estratègia per lluitar contra aquesta dinàmica?

La dona cubana sempre ha suportat les tres càrregues. D'aquesta manera hem assolit que les dones siguin el 60% de la població amb estudis tècnics i superiors. Ara, hi ha un envelliment de la població i la dona s'ha de fer càrrec dels infants i de la gent gran. Aquesta és la lluita de la dona cubana. Lamentablement, arran de la crisi, hem perdut coses: les guarderies i els centres d'atenció a la gent gran s'han reduït i la població exigeix que

se solucioni el problema perquè representa un càrrega forta per a les dones. És una situació que s'agreuja davant la manca d'opcions de l'Estat per poder-ho solucionar.

Per acabar, en referència al nou context polític, un cop vas dir que “les projeccions del país, encara en procés de prova, entreguen un marge de creativitat infinita”. T'atreveixes a fer una projecció de com pot ser el teu país d'aquí a deu anys?

Avui dia, ideològicament, pots ser dissident des de l'esquerra i allunyar-te de la cultura tradicional que ve de l'esquerra. Però l'ètica passa per damunt de tot això. Hem d'assumir que el futur de la humanitat no pot passar perquè la majoria mori. Ja no és una aposta per un posicionament polític i ideològic, es tracta d'un tema ètic. El que ha impulsat la humanitat cap al canvi ha estat la cerca constant de la felicitat, però, d'això, se'n parla poc. I, si es fa, és en termes molt abstractes, fins i tot ens han pres el creure que podem ser feliços. La felicitat pot ser un instant, però s'ha d'intentar que sigui cada cop més freqüent. Fent una projecció de deu anys, espero que hàgim pogut reconstituir nexes de socialitat que esdevinguin paradigmes en termes ètics per a la resta de persones pobres i humils del planeta. Sempre dic que el poble cubà s'ha sacrificat per aquest projecte. No sé quantes persones d'esquerres del món estarien disposades a ser d'esquerres a Cuba, amb tot el que implica l'escassetat i les necessitats. El cubà que marxa no ho fa rebutjant el projecte, sinó perquè tot això té un cost i un sacrifici. I no tothom els vol assumir. Però el jovent que marxa de Cuba i coneix altres contextos es torna crític amb aquelles realitats i reconeix que ve d'una experiència que li va ensenyar que hi havia altres possibilitats de vida. ◀

“

Arran de la crisi, les guarderies i els centres d'atenció a la gent gran s'han reduït, i la població vol que se solucioni el problema perquè és una càrrega forta per a les dones

D'aquí a deu anys, espero que hàgim pogut reconstituir nexes de socialitat que esdevinguin paradigmes en termes ètics per a la resta de persones pobres i humils del planeta

”

Ni públiques ni privades, universitats autogestionades

Projectes autònoms d'aprenentatge sorgits en el si dels moviments socials –des de Sants fins a València, passant per Palma o Vallcarca– es reformulen per oferir-se com a alternativa a la privatització actual de l'ensenyament

Guille Larios
@ La Directa

Un dels factors que pot explicar el sorgiment d'aquesta xarxa és la imposició de l'anomenat pla Bolonya a l'Estat espanyol i la forta oposició al projecte del moviment estudiantil

La Rimaia I i II, la Universitat Indignada de Palma o la Universitat Pirata de Viladecans van ser algunes de les iniciatives autogestionades d'autoaprenentatge que es van crear

La primavera de l'any 2010, al Centre Social de Sants, a Barcelona, es va presentar la Xarxa d'Universitats Lliures (XULL), una eina sorgida en el si dels moviments socials per establir una cooperació i una coordinació entre les diferents universitats lliures que brotaven en aquell moment pel territori. Un dels factors conjunturals que poden explicar el sorgiment d'aquesta xarxa va ser la imposició de l'anomenat pla Bolonya a les universitats de l'Estat espanyol i la forta oposició al projecte per part dels moviments estudiantils del període 2008-2009, que intuïen que el pla assentaria les bases de la privatització universitària.

Els arguments de l'estudiantat contra el pla –que es van evidenciar posteriorment amb la seva aplicació– van ser que aquest liberalitzaria el mercat dels serveis educatius superiors, encariria les titulacions i generaria més dependència dels sectors empresarials, que, de retruc, condicionarien els programes acadèmics.

Aquella resistència, que va aglutinar gran part de l'estudiantat a les manifestacions i les okupacions d'aules, combinada amb el llegat històric de les experiències educatives dirigides a les obreres dels anys trenta a l'Estat espanyol (biblioteques, grups artístics o teatrals i ateneus populars anarcosindicalistes), va afavorir, poc després, el ressorgiment de diversos projectes sensibilitzats en l'educació no mercantilitzada i la formació de les noves classes populars.

La Rimaia I i II, la Universitat Indignada de Palma de Mallorca o la Universitat Pirata de Viladecans van ser algunes de les iniciatives autogestionades d'autoaprenentatge col·lectiu que es van materialitzar al marge d'institucions públiques o privades i que, juntament amb projectes ubicats a Vallcarca (Barcelona) o Benimaclet (València), es van aglutinar al voltant de la XULL.

Universitat Lliure Oriol Caballero

Sorgida al caliu de l'Assemblea Llibertària de Vallcarca Heura Negra, aquest projecte ret homenatge –amb el nom– a un dels seus impulsors, militant finat, pioner en la creació d'un espai de formació i debat al barri barceloní. Segons Iru Moner, membre de la ULLOC, “el projecte neix el febrer de l'any 2014 amb una clara vocació autònoma i emancipadora, destinat a la formació de les militants de Vallcarca, tot i que està oberta a altres persones interessades en els continguts”.

Inspirant-se en projectes similars com les universitats lliures de Sants o la Rimaia, una altra font del projecte destaca: “La

nostra voluntat és retornar a l'essència original de la universitat: la lliure associació entre qui aprèn i qui ensenya amb l'objectiu de treballar aspectes que creiem necessaris per desenvolupar les lluites en què estem immersos i formar-nos com a persones. També per tenir coneixements de coses tan bàsiques i, a la vegada, tan ignorades per les llibertàries com l'economia, el pensament polític o la redacció d'articles”.

“Anomenem universitat aquest projecte perquè volem dotar-lo d'una projecció a llarg termini” apunten, tot i defugir la lògica de les credencials: “No ens preocupa l'acreditació institucional, no esperem cap reconeixement oficial, simplement establim les nostres pròpies regulacions en funció d'allò que necessitem, el que nosaltres mateixes creiem important”.

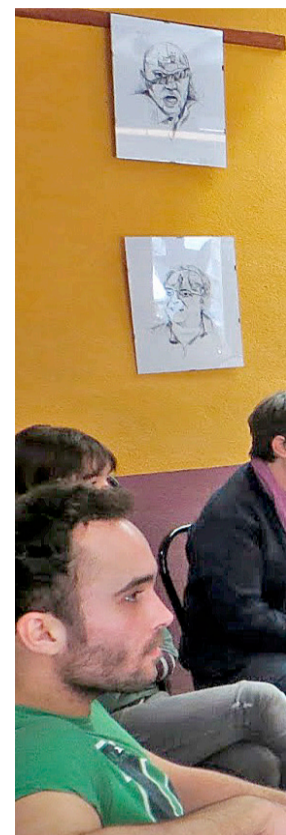
Tot i que la seu de la ULLOC sigui el centre social okupat Old School de Vallcarca, els diferents cursos i formacions plantejades s'han desenvolupat en altres espais alliberats de Barcelona, “sempre de manera gratuïta i amb una bona rebuda”, segons Moner. D'entre les activitats desenvolupades fins avui, Moner destaca els dos grups de treball de seguretat informàtica i sexualitat, els seminaris sobre economia llibertària i autogestió i els cursos sobre periodisme i redacció, municipalisme, cultura i filosofia ciberpunk i defensa jurídica per a activistes.

Universitat lliure de Benimaclet

“El nostre projecte vol recuperar l'esperit dels ateneus obrers del segle XX i de tots els espais de formació creats fora de les institucions formals desenvolupats des d'aleshores en la lluita per una societat més justa, on els pobles i les persones puguin ser protagonistes de la seua pròpia història”, apunta el manifest fundacional de la UllB.

El projecte neix de la plataforma Benimaclet Viu, constituïda al voltant de l'organització de les Trobades d'Ensenyament en València al barri de Benimaclet, a València, l'any 2010. La iniciativa estava integrada per diferents entitats del barri com l'Assemblea de Veïns, l'Associació de Veïns, el Centre Social Terra, les escoles i els instituts del barri i un grup de persones que hi van participar a títol individual.

Carles Monclús, un dels impulsors inicials de la UllB, apunta: “L'espai va sorgir per compartir coneixements i reflexions. Parteix de la necessitat de construir coneixement crític i antihegemònic des de la participació ciutadana, fora de les institucions oficials, en una societat dominada cada vegada més pel pensament únic que impedeix la visualització de possibles alternatives”.

Rètol informatiu del CIDECI-Unitierra, a l'Estat mexicà de Chiapas

Una de les activitats de la Universitat Lliure de Benimaclet

Referència educativa a l'Estat de Chiapas

Si hi ha un projecte formatiu que pot servir de referència pel seu caràcter autònom i transversal és el Centre Indígena de Capacitació Integral (CIDECI-Unitierra) de San Cristóbal de las Casas, a Chiapas. Aquesta universitat, autoconstruïda per les persones que la integren, aposta per un enfocament integral d'aprenentatges destinat a les comunitats indígenes adherides a l'EZLN, a qui el CIDECI dona ple suport. Tot és gratuït. Les formacions teòriques es combinen amb les tasques i les reparacions constants que cal fer als nombrosos mòduls de la universitat.

Disposa d'espais de residència per les usuàries, un auditori amb cabuda per a 1.000 persones i espais per capacitar en mecànica, salut, electricitat, electrònica, informàtica, cuina, música, disseny, ebenisteria, ferreria i un llarg etcètera.

No paga impostos ni rep cap subvenció, manté l'autonomia gràcies a la seva planta elèctrica, l'horta, els animals que s'hi crien i les donacions. L'antic alumnat és qui capacita el nouvingut, amb l'objectiu que aquest pugui traslladar els coneixements a les seves comunitats d'origen, disseminades arreu de la selva Lacandona.

En l'àmbit temàtic, Monclús explica: "Qualsevol proposta plantejada s'ha acceptat sempre i la rebuda, en general, ha estat bona. Les úniques condicions han estat que els coneixements es compartiren de manera no remunerada i que hi hagués interès a impulsar-ho per part de les membres de les entitats. Especialment durant l'últim any, les activitats han estat fonamentalment presentacions literàries i el taller de Teatre de l'Oprimít, deixant de banda qüestions més reivindicatives, que eren el nucli de l'activitat els primers anys".

La UllB no disposa d'espais propis i, per això, activitats com les xerrades, les taules rodones, els cursos, les presentacions de llibres o els tallers s'han anat fent a diferents espais veïnals i del barri com el Centre Social Terra, el CEIP Pare Català o el local de l'Assemblea de Veïns.

Reptes transversals

Les universitats lliures s'han trobat amb limitacions i problemàtiques transversals que han dificultat l'arrelament de la proposta i han alentit, paralytat o inclús extingit alguns dels projectes autogestionats que s'havien constituït els darrers anys. Monclús destaca, en el cas de la UllB: "El projecte està un poc aturat, tot i que volem reprendre'l. En una situació de crisi i precarietat com l'actual, la implicació de persones sense remuneració és complicada".

Tot i així, apunta: "Des del nostre punt de vista, atorgar compensacions econòmiques a les col·laboradores podria convertir el projecte en una espècie d'acadèmia o centre de formació precari i no és el nostre model. Perquè una proposta així funcione, cal una forta base social que la impulse. De fet, quan el projecte

S'han trobat amb limitacions i problemàtiques transversals que han dificultat l'arrelament i han alentit, paralytat o inclús extingit alguns dels projectes

ha tingut una implicació de totes les entitats i una plataforma activa al darrere és quan ha funcionat i ha tingut incidència. És per això que el repte de les persones que volem rellançar el projecte és recompondre eixa base social diversa i divergent que el va impulsar i incorporar altres iniciatives molt actives al barri com el centre social L'Horta".

Moner, de la ULLOC, s'expressa en una línia similar: "Crec que aquest tipus d'iniciatives no arrelen perquè hem d'estar més madurs com a moviment per poder-les tirar endavant. Es necessita més gent implicada i més recursos. Tot i que sempre ens n'hem sortit, la precarietat era visible". Esperançat, Moner conclou: "Potser d'aquí a uns anys, quan siguem més fortes com a moviment, tornem a donar la importància que es mereix a la formació dins l'àmbit revolucionari i popular i no ens dediquem simplement a transmetre coneixements, sinó a generar-ne de nous a partir del debat i les necessitats que tinguem".

Cap a on va la 'nova' innovació educativa

L'autora es pregunta si el programa Escola Nova XXI suposa una nova onada innovadora o simplement ens trobem davant l'intent d'introduir els principis més neoliberals a l'educació

Rosa Cañadell

@RosaCanyadell

Psicòloga i professora. Exportaveu del sindicat USTEC-STEs i membre de la Comissió Promotora #ILPeducacio

La innovació educativa està de moda i això és una bona notícia. De fet, la innovació dins els centres educatius no s'ha aturat mai: millor o pitjor, en la bona línia o en l'equivocada, a les aules, sempre s'acaba innovant. Entre altres coses, perquè constantment hi ha canvis: el perfil de l'alumnat, l'equip directiu, les normatives, les noves tecnologies, els nous problemes, etcètera. Per tant, sempre s'ha d'adaptar la tasca educativa a la realitat que hi ha a l'aula, al centre i a la societat.

El debat, ara, ha sortit de l'aula i comença a aparèixer als mitjans de comunicació, a les xerrades i les jornades, a la formació. Hi ha un munt de propostes: escoles lliures, educació viva, educació emocional, escoles Waldorf, treball per projectes, gamificació, classe invertida, educació *maker*, programa Magnet, *Design for Change*,... i un programa que sembla aglutinar diferents propostes al voltant del que han anomenat Escola Nova 21. Un programa patrocinat per la Fundació Bofill, La Caixa, la Universitat Oberta de Catalunya i el Centre UNESCO de Catalunya.

Aquest programa ja aplega vint-i-sis centres públics i privats considerats *avançats* i es proposa estendre la innovació a tot el país. De moment, gairebé cinc-cents centres de primària i secundària han sol·licitat formar part del programa, inicialment previst per a dos-cents. Sembla que tothom vol innovar o tothom vol que li posin el *segell* d'escola avançada.

Alguns articles han comparat l'actual embranzida d'innovació educativa amb les que hi va haver en temps de la República i, més endavant, en plena transició. Però, realment estem davant d'una nova onada *innovadora* o estem assistint a la introducció dels principis més neoliberals a l'educació sota el paraigua de la *innovació*? No dubto del bon treball que es fa a molts dels nostres centres educatius ni de la importància de la innovació, però hem d'anar amb compte amb com la fem i els perills que pot comportar.

Els pressupostos

No deixa de ser curiós que, en un moment en què la despesa destinada a educació ha disminuït de manera exponencial fins a situar-nos a la cua de tota la Unió Europea, en què s'ha augmentat el nombre d'alumnes per aula, s'ha disminuït el professorat, s'han augmentat les hores lectives i s'han congelat el sous, emergeixi la necessitat imperiosa d'*innovar*. No devem estar promocionant que no cal invertir més, sinó canviar les metodologies per millorar l'educació? No estem rentant la cara a un departament que inverteix en educació menys de la meitat que la mitjana europea?

La qüestió és que moltes de les *noves metodologies* que promociona el programa Escola Nova 21 no són tan noves. Ja s'havien dut a terme a molts centres i s'han deixat de fer, entre altres raons, perquè les condicions no ho permetien: el gran nombre d'alumnes a l'aula feia molt difícil un treball coopera-

tiu i individualitzat, els espais no eren els apropiats per algunes d'aquestes pràctiques, la normativa feia difícil canviar molts paràmetres, les avaluacions externes no acabaven de quallar amb aquests principis. Com es poden discutir quines metodologies van millor per l'alumnat si el professorat no té temps ni espais per trobar-se i coordinar-se? Com pot aprendre noves tècniques pedagògiques, el professorat, si s'han retallat 21,6 milions d'euros dels diners destinats a la formació permanent dels docents?

L'escola pública i la privada

Les innovacions educatives, tant a l'època de la República com durant la transició (Declaració de l'Escola d'Estiu Rosa Sensat de 1976), estaven intrínsecament lligades a la defensa de l'escola pública, laica, plural i democràtica, amb una preocupació especial per arribar a les classes populars i pal·liar les desigualtats. En les etapes anteriors, la innovació anava molt lligada no només a la *metodologia*, sinó també a les qüestions socials i a l'objectiu de "formar ciutadans i ciutadanes lliures, crítiques i capaces de transformar la societat".

No queda clar que els objectius de la *nova* innovació també siguin aquests. Per començar, entre els centres escollits com a *avançats*, n'hi ha de públics, però també de privats concertats, fet que obvia la segregació social que implica la doble xarxa o la concentració d'un sol tipus d'alumnat en alguns centres educatius i, d'aquesta manera, avala la privatització. Tampoc no sembla que es pugui promocionar una escola laica, plural i democràtica en centres que són religiosos, seleccionen l'alumnat i no es gestionen democràticament.

Les empreses privades

Les innovacions educatives sempre havien partit dels mestres i el professorat, des de les primeres Converses Pedagògiques dels anys 30 fins a les escoles d'estiu de Rosa Sensat. Ara, en canvi, sembla que són organitzacions privades les que decideixen i promocionen la innovació i tot plegat sense que el Departament d'Ensenyament, màxima autoritat en l'educació d'aquest país, hi digui gran cosa. Així, no estem promocionant que siguin aquestes entitats les que marquin l'agenda de l'educació i s'encarreguin de la formació del professorat? No és privatització això?

Les empreses i els bancs tenen uns interessos molt concrets i no són precisament un model de comportament ètic i solidari. Què fa Telefónica oferint formació al professorat? Què fa La Caixa subvencionant la innovació? Es tracta que els centres educatius *aprofitin* la generositat dels bancs i les empreses o que els bancs i les empreses *aprofitin* les escoles i els instituts per vendre els seus productes (mòbils, ordinadors, tauletes) i els seus valors (individualisme, competitivitat, submissió)?

La classificació de centres i la desigualtat

Quan fem públic el nom d'aquelles escoles que es consideren *innovadores* i *avançades*, quin missatge donem sobre la resta. Són... retardades?, antiquades? Això és una manera molt subtil de crear una competitivitat entre els centres que és totalment

Realment, estem davant d'una nova onada *innovadora* o estem assistint a la introducció dels principis més neoliberals a l'educació sota el paraigua de la *innovació*?

La qüestió és que moltes de les *noves metodologies* que promociona el programa Escola Nova 21 no són tan noves. Ja s'havien dut a terme a molts centres i s'han deixat de fer

/ CLARA-IRIS RAMOS

contradictòria amb l'esperit del *treball en xarxa* o l'*aprenentatge entre iguals* que precisament defensa aquest projecte.

Etiquetant els centres educatius en diferents categories s'esmicola la xarxa pública i se sotmet l'educació a les lleis del mercat. Diferenciar els centres perquè els pares i les mares puguin *escollir* el projecte que més els agrada és contrari a oferir igualtat d'oportunitats a tot l'alumnat. Tothom sap que, en una societat tan desigual com la nostra, no totes les famílies tenen la formació ni el temps ni la informació per poder *escollir* en igualtat de condicions.

La gestió vertical

Les noves innovacions, ens diuen, necessiten d'un lideratge fort i d'un projecte de centre propi. Això no vol dir donar suport a la gestió vertical, en què les direccions tenen el poder d'implantar projectes de centre i d'escollir el professorat que creguin convenient? On queda la democràcia i la participació? On queda la *diversitat* si tots els centres han d'innovar tal com ho fan aquests vint-i-sis centres? On queda la diversitat pedagògica i la iniciativa dels docents? On queden els criteris objectius de selecció de professorat? Per què, per innovar, és necessari implantar una gestió dels centres públics com la dels centres privats? Caldria recordar que el període en què més es va innovar a Catalunya, després de la dictadura, va ser precisament el període en què es va abolir el *cos de directors* i es va democratitzar la gestió.

El tipus d'innovació

Qui ha decidit quins són aquests vint-i-sis centres *avançats*? La Fundació Bofill? La Caixa? El Departament? Una comissió?... Amb quins criteris han decidit que són aquests i no uns altres. Hi ha hagut algun tipus de concurs públic?

A partir de quina avaluació, quina evidència o quins estudis s'ha decidit que el que fan aquestes escoles és el millor? No dubto gens que es fan coses molt interessants, de fet, en conec algunes, però amb això no n'hi ha prou per decidir que, ara, per ser una bona escola o institut, s'ha de treballar d'acord amb els principis d'aquests centres. Caldria haver fet algun estudi o alguna avaluació per poder afirmar que la seva metodologia, els seus principis i la seva organització escolar són *les millors*. I també tenir clar amb quina finalitat: per disminuir el fracàs escolar?, perquè els nois i noies siguin més feliços?, per treure més bona nota als rànquings PISA?, per fer joves més crítics?, més savis?, més competitius?

En definitiva, cal innovar, sí, però cal fer-ho amb recursos, amb democràcia, sense privatitzacions, sense bancs ni empreses, a tots els centres i a poc a poc, contrastant allò que funciona i allò que no funciona, amb formació, amb la participació del professorat i sense imposicions.

Malgrat tot, aquest rebombori pot portar a una bona reflexió sobre quin model educatiu ens cal per donar resposta no només a allò que demana l'OCDE, les empreses i els bancs, sinó a les necessitats de l'alumnat que haurà d'enfrontar-se a una societat cada cop més desigual i més injusta. Cal que avancem cap a un model educatiu que, a més de noves metodologies, aposti per la igualtat social, per la justícia i per oferir una educació que serveixi per entendre la realitat i doni eines per millorar-la. Cal disminuir i abolir les diferències educatives i desterrar la competitivitat entre els centres. Cal que desapareguin els centres privats finançats amb fons públics. Cal una inversió en educació a l'alçada de la UE i unes condicions de treball del professorat que facin possible aquestes i moltes altres innovacions. ◀

El període en què es va innovar més a Catalunya, després de la dictadura, va ser precisament quan es va abolir el *cos de directors* i es va democratitzar la gestió

Cal innovar, sí, però cal fer-ho amb recursos, amb democràcia, sense privatitzacions, sense bancs ni empreses, a tots els centres i a poc a poc, sense imposicions

22-23
Els pobles indígenes de la selva peruana s'alcen contra els vessaments de petroli

24
Els controls i les identificacions per part de la Guàrdia Civil crispem la convivència al poble navarrès d'Altsasu

La resiliència de l'olivera palestina

Des de l'any 1967, les autoritats israelianes han destruït més de 800.000 exemplars d'aquest arbre, fonamental per a l'economia de Cisjordània i amb una forta rellevància simbòlica

Ann Sansaor
@nutxa_acc
Ramallah

“**U**na terra sense gent per a una gent sense terra”. Aquest eslògan ha estat usat històricament pel sionisme per justificar l'ocupació de Palestina. La realitat, però, és que per aixecar l'Estat d'Israel, entre el 1947 i el 1949, més de 750.000 persones palestines van patir un desplaçament forçat, el que en àrab s'anomena *al-Nakba*. Tanmateix, no van poder esborrar les evidències: entre elles, les oliveres han perviscut com a símbol de la vida precedent. Ilian Pappé, al llibre *La neteja ètnica de Palestina*, explica que, en aquesta guerra pel relat que mantenen les autoritats israelianes amb Palestina, en un determinat moment, el govern israelià va intentar la substitució d'oliveres per pins: “Però aquesta espècie en particular no va aconseguir adaptar-se al sòl local (...). Més tard, els familiars d'alguns dels pobladors originals de Mujaydil descobriren que els pins s'havien obert literalment en dos i que, enmig dels seus troncs esquerdatats, havien brotat oliveres que desafiaven la flora forana (...).”

L'eradicació d'aquest arbre ha format part del projecte de neteja ètnica israelià, ja que té un fort significat per a la comunitat palestina. Des de l'any 1967, les autoritats israelianes han destruït 800.000 oliveres. En conseqüència, 80.000 famílies han perdut el que per a moltes d'elles era la principal font d'ingressos, ja fos a través de la venda d'olives i oli o de l'elaboració de productes derivats com sabons o artesanía. El cultiu d'oliveres suposa el 25% de la producció agrícola a Cisjordània.

80.000 famílies han perdut el que per a moltes d'elles era la principal font d'ingressos, ja fos a través de la venda d'olives i oli o de l'elaboració de productes derivats

El govern d'Israel ha establert un sistema de permisos que regula l'accés de les agricultores als camps de conreu de Cisjordània o els terrenys que queden aïllats pel mur

Assentaments i carreteres

La destrucció té lloc a través de la construcció d'assentaments, carreteres i altres infraestructures. Al-Walaja és un poble situat al nord-oest de Betlem. Allà, la construcció del mur ha separat les residents de les seves terres de conreu, que es troben a la vall de Cremisan. Ata al-Araj, habitant del municipi, explica que el mur s'endinsa cinc quilòmetres en el territori d'aquest poble. Com a conseqüència, les autoritats israelianes han eliminat més de 200 oliveres. En alguns casos, la destrucció de les terres de cultiu ha sorprès les agricultores. Com conta Al-Araj, un resident d'Al-Walaja es va trobar que el 90% de les oliveres havien estat arrancades dues setmanes abans de començar la temporada de recollida. Les polítiques israelianes, afirma Al-Araj, “no responen a motius de seguretat; només volen robar-nos la terra”.

Al-Walaja està envoltada per dos assentaments, Gilo i Har Gilo, que des dels anys 70 han confiscat gran part de les terres de la població autòctona. Fa poc, l'Ajuntament de Jerusalem -jurisdicció a la qual està sotmesa la població- va aprovar la construcció d'un nou assentament, Givat Yael. Hi ha la previsió de construir-hi 200 edificis, amb una capacitat per a 5.000 noves residents, que rodejaran Al-Walaja. No només suposa la pèrdua de terres de conreu, sinó també d'habitatges.

Atacs dels colons

La destrucció també es du a terme gràcies a la permissivitat de les autoritats israelianes davant els atacs dels colons. Segons l'Oficina de Coordinació d'Afers Humanitaris de les Nacions Unides a Palestina (OCHA), entre el gener i el setembre de 2015, prop d'11.000 exemplars d'olivera van ser danyats. Els atacs acostumen a augmentar al llarg del mes d'octubre, quan arriba la temporada de recollida de les olives.

Yaseen Dadou, resident d'Al-Khader, explica que aquest any només ha pogut treballar la terra un dia perquè les forces d'ocupació israelianes i els colons no l'hi han deixat fer. “Un dia, mentre treballava la terra, els soldats van venir i em van obligar a treure'm tota la roba. Després em van dur a Etzion (al centre de detenció) i em van interrogar durant tres dies”.

El sistema de colonització per part de les autoritats israelianes permet aquests abusos. En opinió de Dadou: “Els colons escullen la terra que volen i les forces d'ocupació israeliana s'encarreguen de protegir-los”. Segons revela Yesh Din, organització israeliana pels drets humans, el 85,3% de les investiga-

cions es tanquen per *falta de proves* i cap dels casos processats fins ara no ha resultat favorable a les agricultores. Cosa que resulta sorprenent, ja que aquests fets succeeixen en zones militarment tancades on hi ha una vigilància constant per part de les forces d'ocupació israelianes.

El sistema de permisos

A més, les autoritats israelianes han establert un sistema de permisos que regula l'accés de les agricultores als camps de conreu que es troben a l'Àrea C -60% del territori de Cisjordània- o a la *seam zone* -entre la línia verda i el mur. No obstant això, no hi ha un llistat de requeriments a l'hora de demanar aquests permisos i la resposta és arbitrària. En la majoria dels casos, només la persona propietària de la terra rep el permís per treballar-la. A més, els permisos tenen una durada molt curta, fet que obliga les agricultores a haver-los de renovar sovint sense tenir la garantia que seran aprovats. Segons l'OCHA, el 39% de les sol·licituds van ser denegades el 2010; i el 42% el 2011.

Yaseen explica que no demanarà mai un permís per poder treballar la seva terra, ubicada dins el territori del poble d'Al-Khader. “Tinc documents que demostren la propietat sobre aquest terreny. Tots els governs que han passat per aquí m'han atorgat la propietat menys les autoritats israelianes”, afirma. A Al-Walaja, encara no els han imposat un sistema de permisos, però Al-Araj explica: “És molt difícil accedir a les nostres terres perquè hi ha una carretera de seguretat -on està previst construir el mur- que ocupa quatre metres d'amplada i per on sols passen els soldats. Com podem arribar a les oliveres si no tenim cap via d'accés?”. ◀

Membres de La Recolectiva i de l'International Solidarity Movement fent la collita d'olives amb una família de la localitat de Burin / ELSA FOSCA

Escuts humans des de Catalunya

Des de dins i fora de Palestina, s'han creat grups de suport per fer la campanya de les olives. A través de To be there, entre altres organitzacions palestines, persones d'arreu del món viatgen a Cisjordània per prevenir els atacs dels colons i accedir als llocs on no pot accedir la gent palestina. A més, el mecanisme del voluntariat és una manera d'apropar-se al dia a dia de les famílies palestines i els problemes de viure sota l'ocupació. Com afirma Baha Hilo, membre d'aquest col·lectiu: "La millor manera d'entendre com controla la vida i el destí de les palestines l'ocupació israeliana és *to be there* (ser allà), a Palestina".

Des de Catalunya, ha sorgit la iniciativa La Recolectiva, impulsada per un grup autogestionat de joves que, per segon any consecutiu, s'han desplaçat a Cisjordània. Un membre del grup, que com la resta parla en condició d'anonimat –si revelessin el seu nom no podrien creuar els controls de l'Estat d'Israel–, ens diu: "Donem un cop de mà a les palestines mentre elles ens ensenyen què significa resiliència i resistència". L'objectiu principal de La Recolectiva és el suport a les famílies durant la recollida d'olives, que és un acte de desobediència civil en si mateix. En molts casos, es recullen les olives a camps on no hi ha permís o dies abans que comenci. Altres cops, es tracta d'ignorar les forces d'ocupació israelianes que ordenen aturar els treballs. En aquest cas, afirma un membre del grup: "Nosaltres sols responem a les paraules de les agricultores palestines i no abandonem el lloc si elles no ens ho demanen".

Tot i això, el risc d'arrest o agressió és baix per a les persones internacionals. "De fet, les agricultores tenen més probabilitats de ser detingudes que nosaltres, ja que són les responsables dels camps", afegix. El perill és més elevat als llocs on la presència de l'exèrcit i els colons és constant. És el cas d'Hebron, on les activistes de La Recolectiva van estar treballant, a Tel Rumeida –assentament israelià al cor de la ciutat antiga. "La situació que es viu allà és molt tensa; les famílies pateixen pressions fortes per forçar-les a abandonar les cases", s'exclama. El suport internacional ajuda a fer que aquestes persones no se sentin soles i puguin renovar forces per continuar resistint.

Una dona palestina destria les olives recollides de les branques i les fulles a Burin / ELSA FOSCA

L'Amazònia peruana es revolta contra els vessaments de petroli

Centenars de comunitats indígenes es mobilitzen, des de fa dos mesos, per denunciar la contaminació que pateixen a conseqüència de les fuites d'hidrocarburs

L'oleoducte nord-peruà contamina àmplies zones selvàtiques / PAU FABREGAT

L'oleoducte nord-peruà, construït el 1971 per acostar el petroli d'empreses com Occidental i Pluspetrol al port exportador de Talara, és una infraestructura obsoleta

La imatge de nens i nenes impregnades de petroli que per uns soles -moneda del Perú- s'exposaven al material tòxic va escandalitzar les televidents

Marc Gavalda
@guarapitu
Riu Marañón (Perú)

Mil llances, arcs, pancartes i plomalls es retallen a l'horitzó de la riba nord del riu Marañón, a l'Amazònia peruana. Són dels pobles Kukama, Achuar, Quichue i Urarina, que esperen que algú els escolti des de principis de setembre. Han deixat les seves comunitats i fan torns de permanència. Intercepten els vaixells i les canoes que comuniquen Iquitos amb San Lorenzo o Yurimaguas. Exigeixen diners pel peatge. Han ocupat les instal·lacions de bombeig de l'oleoducte nord-peruà. Què demanen amb aquest gest desesperat?

El 2016 serà recordat com l'any dels vessaments de petroli a l'Amazònia peruana. Sempre n'hi ha hagut als blocs petrolers del nord de la selva, que des de 1970 generen enormes passius ambientals en forma de fuites de cru i vessaments deliberats d'aigües contaminades amb metalls pesats. Però, enguany, l'oleoducte nord-peruà, construït fa quatre dècades per portar el petroli al mar, s'ha trencat. La magnitud de les fuites i la gestió nefasta de les contingències han impactat sobre l'opinió pública peruana.

L'1 de setembre, vuit federacions indígenes dels rius Pastaza, Napo i Tigre van navegar fins al Marañón per fer-se sentir. Des de llavors, demanen la reparació dels danys, llocs de treball i compensacions per les seves economies malmeses, vinculades al riu i a la pesca.

Un oleoducte rovellat

L'oleoducte nord-peruà, construït l'any 1971 per acostar el petroli d'empreses com Occidental i Pluspetrol al port exportador de Talara, és una infraestructura obsoleta. Els seus 40 anys de vida i els seus 840 quilòmetres a través de l'Amazònia i els Andes la fan vulnerable a múltiples incidències. Enguany, els seus ferros rovellats han dit prou.

El 25 de gener, el rierol Inayo va despertar com una "boa negra". Milers de barrils de cru s'escapaven a través d'una fissura de la canonada i omplien el riu Chiriaco del fluid tòxic. La seva ubicació a peu de carretera, accessible per als periodistes de la capital, va acostar la tragèdia al públic peruà. Petroperú, empresa estatal propietària de l'oleoducte, va retribuir amb diners les particulars que recollien les llaunes de cru. La imatge de nens i nenes impregnades de petroli que per uns soles -la moneda del Perú- s'exposaven al material tòxic va escandalitzar les televidents. Això, sumat a la mobilització del poble Awajún, va forçar l'empresa a pagar sous fins a cinc vegades més alts i a aplicar un protocol d'actuació més acurat.

Una setmana més tard, la comunitat Huampis de Mayuriaga,

riu Morona amunt, va descobrir una fuga gegant a la Quebrada Cashacaño. La pressió del petroli era tan gran que regava els arbres fins a quinze metres d'altura. L'època plujosa va ajudar a dispersar el petroli per un bosc inundable. El desastre va ser d'una magnitud inèdita i va afectar terres situades 22 quilòmetres selva endins. La gestió del desastre va obligar Petroperú a contractar més de 2.000 persones, que avui encara treballen en la recollida de cru. El fitxatge massiu de personal ha generat canvis profunds en el sistema de vida dels pobles indígenes de la regió. Les comunitats de la zona i d'altres conques més llunyanes es van buidar de població adulta masculina, que va migrar a la zona del vessament, on s'ha construït una petita localitat de campaments de treballadors. L'efecte crida dels vessaments ha creat, en paraules de funcionaris del govern peruà, una "dinàmica perversa" que incentiva les comunitats a beneficiar-se del fet de ser afectades per vessaments de petroli.

Els mesos de juny, juliol i agost d'enguany, es van detectar noves fissures a l'oleoducte, que van fer saltar les alarmes. Després de les pertinents investigacions ambientals, l'OEFA, la institució de fiscalització ambiental peruana, va informar de "l'existència d'indícis que Petroperú bombejava hidrocarburs a través de l'oleoducte". Oficialment, després del vessament del febrer, les activitats de bombeig havien quedat suspeses.

Els dies posteriors a la notícia, el Perú va ser testimoni d'un enfrontament verbal entre dues institucions públiques: el Ministeri de Medi Ambient i el Ministeri d'Energia i Mines, amb versions contradictòries sobre l'existència de bombeig. El conflicte desembocà en la renúncia del president de Petroperú, Germán Velásquez.

Indignació per la coartada de Petroperú

A principis d'agost, un nou vessament al districte de Nieva va deixar un balanç de quinze hectàrees i dotze habitatges afectats per una taca de cru. En previsió de noves crítiques, Petroperú no va dubtar a responsabilitzar terceres persones de la fuga i va assegurar que havia descobert un tall a l'oleoducte. La polèmica estava servida: Petroperú, per evitar ser multada, acusava les habitants de la zona d'haver provocat intencionadament el tall, malgrat que l'oleoducte es trobés submergit sota l'aigua en un punt inaccessible. A partir d'aquell moment, la criminalització de les comunitats seria l'estratègia de la petrolera per evitar sancions.

Com una seqüela macabra, el 21 d'agost, es va confirmar un nou vessament a la comunitat del poble indígena Kukama, a

Pescadors de la comunitat Kukama de Cuninico / MARC GAVALDÀ

Vessament de petroli a la comunitat Kukama de Nueva Alianza / M. G.

Nueva Alianza. Per sort, aquest cop, el cru -aproximadament uns 4.000 barrils, segons la inspecció de l'empresa- quedà confinat a la mateixa rasa de la conducció. Petroperú va trigar més de dues setmanes a iniciar les tasques de neteja. Mentrestant, la població temia l'arribada de les pluges, que podia haver dispersat la taca fins al riu Urituyaku, d'on la comunitat treu l'aigua per cuinar i on pesca l'aliment bàsic.

La indignació de la població va augmentant a mesura que avancen les negociacions. Gilter Yuyarimas, *apu* -persona referencial- de la comunitat, es queixa del sou que ofereix la companyia per contractar la població local per recollir el cru: 50 sols (13,5 euros, al canvi). "És una burla per nosaltres -assegura. Sabem que suposa l'exposició als hidrocarburs i sabem l'efecte que produeixen els metalls pesats en la salut". La comunitat considera que Petroperú hauria de contractar la població local seguint els protocols de seguretat i pagant el sou del personal exposat a matèries perilloses.

Durant els darrers mesos, es fan visibles tres vessaments més. L'un, al bloc 182 operat per Pacífic, afecta a la comunitat de Nuevo Andoas. Els altres, també a l'oleoducte nord-peruà, afecten la comunitat Kukama-urarina de Monterrico i la comunitat Kukama-kandoshi de 6 de Julio. Una vegada més, existeixen divergències entre les comunitats pobladores i la petroliera, que acusa les habitants d'impedir els treballs de contingència.

És en aquest context de deteriorament sistemàtic de les condicions de vida de les comunitats indígenes de la conca del riu Maraón que esclata l'anomenat *Paro indefinido*. Diverses comunitats de diferents rius ocupen l'estació de bombeig de

Saramuro, on Petroperú té un port fluvial i un tanc d'emmagatzematge de combustible. Ara fa dos mesos que van iniciar la mobilització, però les organitzacions no tenen interlocutors ni portaveus. El resultat és decebedor: tant l'Estat com l'opinió pública peruana ignoren un aixecament que aspira a aconseguir unes condicions de vida salubres o, com a mínim, poder participar en les tasques de neteja i rebre les compensacions que van prometre les companyies.

La negociació no atura el 'Paro'

El 12 d'octubre es va fer una primera reunió negociadora amb representants de l'Estat a Saramurillo, on s'arribà a acords preliminars: la instal·lació d'un mòdul de salut a Saramuro, l'entrega d'aigua i aliments per a la gent mobilitzada, coordinació per la declaració d'emergència ambiental dels districtes de les comunitats afectades pels vessaments i la formalització d'instruments per continuar les negociacions. A canvi, les organitzacions es comprometien a suavitzar les mesures del *Paro* obrint el pas a les embarcacions de pasatge i càrrega a través del riu Maraón.

Malgrat tot, els pobles amazònics mobilitzats no consideren que els acords siguin satisfactoris i la protesta continua. Dels rius Napo, Corrientes i Tigre, continuen baixant comunitats quítxues, achuars i urarines a engreixar la vaga indefinida. És la lluita desesperada d'uns pobles que es neguen a abandonar els seus territoris, malgrat que les seves condicions de vida es deterioren dia rere dia arran de l'acumulació de metalls pesats a la sang. ◀

Diverses comunitats indígenes que viuen a la vora del riu han ocupat l'estació de bombeig de Saramuro, on Petroperú té un port fluvial i un tanc d'emmagatzematge de combustible

És la lluita desesperada d'uns pobles que es neguen a abandonar els seus territoris, malgrat que les seves condicions de vida es deterioren dia rere dia

ecofestes
93.837.15.48
www.ecofestes.cat

Solucions ecològiques per a les teves festes !!

La pau no arriba a Altsasu

Cinc anys després de la fi de l'activitat armada d'ETA, el desplegament de la Guàrdia Civil a la vall de Sakana (Navarra) es manté inamovible, malgrat el rebuig de la població als controls i les identificacions

Beñat Zaldúa

@zalduariz

Pamplona

Altsasu és la capital de Sakana, una vall situada al nord-oest de Navarra, encaixada entre les serralades d'Aralar i Urbasa, tocant Guipúscoa i Àlaba. Zona tradicionalment rural, però alhora un dels focus industrials de Navarra, té una dilatada història de lluites tant en el camp nacional com en el laboral. Herri Batasuna, la històrica marca de l'esquerra *abertzale*, va néixer a Altsasu un 24 d'octubre de 1977. A més de molta història, la localitat té dues casernes, una de la Guàrdia Civil i una altra de la Policia Foral. No està malament per un poble de 7.500 habitants.

El 16 d'octubre passat, dos veïns van ser detinguts sota l'acusació d'haver agredit dos guàrdies civils durant la matinada. Aleshores, va començar la cursa per condemnar els fets: la delegació del govern espanyol va parlar de linxament per part d'una cinquantena de persones, el mateix institut armat va denunciar una emboscada, Mariano Rajoy va assegurar que el crim no quedaria impune, associacions de víctimes d'ETA van sortir a denunciar l'atac *terrorista* i els noticiaris van parlar un dia sí l'altre també de l'odi ancestral de la gent d'Altsasu a la Guàrdia Civil.

L'esperpent va arribar a punts com dir -falsament- que un dels agredits havia rescatat un exmembre d'ETA d'una tempesta de neu l'hivern passat; o a límits com la concentració convocada a Pamplona per una plataforma veïnal de Berriozar per protestar pels fets ocorreguts... a Altsasu. Una concentració, per cert, durant la qual es van poder sentir lemes com *¿Dónde están las feministas?*, en referència a la suposada agressió que van patir les parelles dels guàrdies civils. Cal destacar que l'última vegada que un guàrdia civil va saltar als titulars navarresos va ser a les festes dels *sanfermines*, quan un agent i quatre amics seus (un d'ells militar) van violar brutalment una noia. Els cinc són a la presó.

Versions contradictòries

La versió oficial d'una turba d'energúmens que ataca i colpeja dos guàrdies civils indefensos, però, va topar amb la realitat. La suposada pallissa va acabar amb un magre comunicat de lesions: un turmell trencat. A poc a poc, es van conèixer més detalls: la declaració de la parella del tinent agredit davant la Policia Foral parla d'una baralla entre prop de sis persones a la sortida d'un bar. Res a veure amb la versió difosa inicialment. El tinent també havia d'anar a declarar davant la policia autonòmica, però va demanar posposar-ho per poder atendre la visita del director general de la Guàrdia Civil, Arsenio Fernández de Mesa. Acabada la visita, va decidir que millor que no, que declararia davant el seu propi cos policial.

Tot i així, l'informe que la Guàrdia Civil va enviar al jutjat d'instrucció número 3 d'Iruñea tampoc no parlava de l'agressió massiva denunciada públicament ni denunciava els detinguts per delictes de terrorisme (sí que ho va fer per delictes d'odi). La fiscalia, sempre un pas més enllà, va ignorar l'informe de la mateixa Guàrdia Civil i va demanar a l'Audiència Nacional espanyola que investigués el cas perquè hi continuava veient delictes de terrorisme. La jutgessa d'Iruñea ha demanat la competència per instruir el cas, però l'última paraula la té el tribunal madrileny. ◀

Una patrulla de la Guàrdia Civil creua la manifestació contra l'ocupació policial a Altsasu
/ JAIZKI FONTANEDA (ARGAZKI PRESS)

Una vall 'sota control'

L'intent d'elevar a categoria política el que cada vegada s'assembla més a una simple baralla de bar ha tingut com a contrapart la mobilització del veïnat d'Altsasu, que el cap de setmana següent va sortir als carrers per denunciar el que considera "un muntatge policial més" i denunciar el constant "setge" al qual la Guàrdia Civil té sotmesa la localitat. Fa anys que el rebuig davant la presència desmesurada de forces de seguretat a la vall s'articula a través de plataformes com Ospa Mugimendua (Moviment Fora d'aquí), que elabora estadístiques, per exemple, de la quantitat de controls policials que pateix la població. Tan sols durant el primer trimestre de 2016, es van efectuar més de cent dispositius, amb policies fortament armats, escortes i identificacions.

Més d'un operatiu per dia. Amb el calendari a la mà, tot pren un nou sentit. Exactament cinc anys abans que la baralla d'Altsasu es convertís en notícia, la comunitat internacional escrivia el guió per la pau al País Basc amb la Declaració d'Aiete. Tres dies després, ETA aportava el seu tros de pau anunciant el cessament definitiu de l'activitat armada. Cinc anys més tard, però, la pau continua sent incompleta per incompareixença de l'altra part. O més aviat el contrari: el desplegament policial gegantí al País Basc justificat amb el conflicte es manté igual i converteix el país en el territori amb la ràtio de policies per habitant més alta de tot Europa. Quasi set policies per cada mil habitants, tot i que la recomanació europea és que siguin dos per habitant.

ANELLO

tires
2016

houseofdown '16

GALA PONT

28-29

El treball audiovisual 'X-Ville' es projecta fins al 15 de gener al Centre d'Art Tecla Sala de l'Hospitalet

30

Repassem l'obra del poeta valencià Manel Garcia Grau quan es commemora el desè aniversari de la seua mort

Cultura (crítica?) per a la mainada

Remenem llibres i cançons per esbrinar què fa que puguem considerar crític i transformador un producte cultural per a criatures

Marta Molas
@martathegoodone

A la llibreria Veus amb Veu, intenten “crear pensament crític a través de tres eixos importants: feminisme, gènere i llibre infantil no heteronormativitzat”

L'Ernest i la Gemma ens mostren diversos contes que consideren crítics, com el de *Nàdia*, una història que narra el dia a dia d'una família que viu en un país en guerra

Quines eines culturals crítiques i transformadores té la nostra canalla? Si ho preguntem al vostre entorn de mares i pares, segurament us sorprendrà que tothom parli de llibres. Llibres, llibreries, editorials, col·leccions... Com si la cultura per a nens i nenes *només* passés pels llibres. Les nenes llegeixen més llibres o veuen més pel·lícules, sèries, dibuixos, videojocs? Sembla, però, que la Cultura, en majúscules, només l'entendem en forma d'enquadernacions. Parlem amb una criatura i li preguntem si creu que ha llegit, vist o sentit quelcom que ella pugui identificar com a cultura crítica. La Núria contesta: “*Harry Potter*, és bastant tòpic, però té de bo la força de voluntat, el fet de poder triar el teu propi destí”. De pasta de moniato, *Harry Potter* com a exemple de cultura crítica? Ha arribat l'hora d'anar a tafanejar a les llibreries.

En ple cor del Raval, trobem Veus amb Veu, una petita llibreria i editorial que fa quasi dos anys que va obrir. L'Ernest i la Gemma ens expliquen que, amb la llibreria, intenten “crear pensament crític a través de tres eixos importants: feminisme, gènere i llibre infantil no heteronormativitzat”. S'inicia la conversa amb l'anècdota de *Harry Potter*. L'Ernest contesta ràpidament: “Hauríem de felicitar l'adolescent que s'ha llegit *Harry Potter*, que són 2.500 pàgines. És com les pel·lícules, hi ha una literatura de consum i literatura alternativa, d'autor. *Harry Potter* és literatura de consum i està bé que els adolescents en llegeixin, però han de llegir més coses. El problema és que només es quedin amb això”. I la Gemma continua: “No deixem de viure en un món en què trobarem cultura crítica i cultura *mainstream*. Crec que és indispensable que hi hagi una literatura crítica, però l'altra també existeix. I la revolució rau en el fet que la criatura, per si sola, trïi aquest tipus de món, aquest tipus de vida, de pensament”.

“Pel que fa al contingut, quan parlem de cultura crítica, sembla que haguem d'utilitzar les paraules típiques: revolució, anarquisme, etc., però a vegades no cal. Hi ha literatura que no es declara estrictament crítica, però que té un missatge que sí que ho pot ser”, rebla la Gemma. L'Ernest i la seva companya ens mostren diversos contes que consideren crítics, com el de *Nàdia*, una història que narra el dia a dia d'una família que viu en un país en guerra. Una mare va comprar el conte per a la

seua filla -perquè també es deia Nàdia- i l'endemà el va tornar a la llibreria perquè a la nena la posava trista la guerra. Ja ho diu l'Ernest: “Normalment, no hi ha contes tristos per nens. Però la literatura ha de remoure els sentiments. Aquesta visió que un conte és per fer content o per treure un somriure és part d'allò normatiu” i -sentencia la Gemma- “el dolor fa créixer”.

A La Caníbal, llibreria social de l'Eixample de Barcelona, en Jesús reprèn aquest tema: “Les nenes i els nens estan molt protegits de diverses temàtiques i problemàtiques socials. Són qüestions que elles veuen al carrer i a casa seva, però que no existeixen en els productes culturals que estan fets per a elles; i això genera un desequilibri”. A La Caníbal, però, sí que tenen llibres infantils sobre problemàtiques socials: el primer exemple que ens ensenya és *Quan perdem la por* (Pol·len Edicions), un llibre de Lua Todó i Joan Turu inspirat en la lluita de la Plataforma d'Afectades per la Hipoteca (PAH). “L'autora explica que, quan ella era nena, es va veure en una situació de desnonament i de lluita amb la PAH i, d'adolescent, ha fet el conte. Com viu una nena en situació de risc de desnonament o un familiar o company d'escola que ho està vivint o quan a casa se'n parla? Quina feina es fa al voltant d'això? En general, no hi ha contes on apareguin desnonaments. Hi ha determinades qüestions que es consideren una realitat massa prosaica i de la qual es vol protegir els nens. I això de la protecció és delicat perquè la protecció també et deixa sense eines. Una cultura crítica per a nenes i nens és una cultura que els permet confrontar una mica la realitat i qüestionar-se els relats, reflexionar pel seu compte, formar-se”, remata en Jesús.

Difícil catalogació per edats

Mentre ensenya diferents llibres infantils crítics d'editorials com Txalaparta o Bellaterra, el llibreter de La Caníbal explica la dificultat de catalogar els llibres per edats. Perquè no totes les nenes han viscut el mateix tipus d'experiències a la mateixa edat. Per això han acabat catalogant els llibres en dues subseccions: “Al primer grup, tenim unes narratives, iconografies i històries més properes a allò tradicional: més suau, més protegit; i una altra secció de narratives més complexes, però no sempre perquè siguin més dures, també poden ser més surrealistes, menys

/ VITELONE

Gemma i Ernest a la
llibreria Veus amb Veu,
al Raval de Barcelona
/ VITELONE

/ VITELONE

convencionals...”, ens explica en Jesús. I podem trobar cultura crítica en els llibres per prelectores? Sí! En Jesús ens parla d’*Un día de caca y vaca* (Algar Editorial). “Tracta d’un nen molt petit que va a la seva primera excursió, durant la qual l’autobús quasi atropella una vaca... Al final del conte, tu t’adones que el protagonista, que havies pensat que era un nen, és una nena. I les persones que la cuiden, al final, no saps si són dues dones, un home i una dona, dos homes... Al lector no li genera cap problema, però li està generant un altre espai. És un llibre interessant perquè, als llibres de prelectors, trobem imaginaris més convencionals del que se suposa que és el món del nadó. L’antropòloga Dolors Juliano parla molt bé de la importància de les imatges en els contes infantils: del mal que ens fa que els bons siguin guapos i els dolents, lletjos”, exemplifica en Jesús.

Voleu més exemples? La Caníbal i Veus amb Veu ens recomanen *hits* com *El millor aniversari de la meua vida* (Mosaic), on s’explica un part natural; *Pessigolles* (Bellaterra), sobre la masturbació femenina de les nenes petites; o *Estela grita muy fuerte* (Fineo), un llibre d’autodefensa infantil contra l’assetjament sexual.

Parlant amb ambdues llibreries, sembla que la cultura crítica per a criatures se centra en tres camins: mostrar la realitat tal com és; confrontar aquestes realitats, i oferir històries que donin espai a la mainada per reflexionar. Però, alerta! En Jesús ens fa un matís important: “En relació amb les polítiques de la representació, *nada sobre nosotras sin nosotras*. Hem d’evitar que les qüestions es tematitzin i hem de treballar perquè els contes siguin històries situades. Per exemple, ara hi ha moltes històries sobre refugiades, però jo, amb moltes, tinc problemes perquè s’està explicant una història d’una persona que no és l’afectada de manera sentimental a una altra persona que tampoc no és l’afectada. I necessitem coneixement situat, l’autoritat de l’experiència”.

La Caníbal, Veus amb Veu, Xiula... Tot són iniciatives un xic noves. És un bon temps per a la crítica? La Gemma de Veus amb Veu ho afirma: “Com a llibreteres, sí que veiem que ens visita molta gent i no només gent activista, sinó pares i mares *normals*. Hi ha la necessitat de reprendre certs valors i la realitat”. Apagueu el televisor, doncs, i busqueu-los. A les petites de la casa potser els agradarà. ◀

“L’antropòloga Dolors Juliano parla de la importància de les imatges en els contes infantils: del mal que ens fa que els bons siguin guapos i els dolents, lletjos”, diu en Jesús de La Caníbal

Cançons des de la veu de nens i nenes

Deixant de banda la literatura, trobem un grup de música, Xiula, que després de més d’un lustre creant cançons, publicant discs (en tenen dos) i actuant arreu, és conegut per la seva música complexa i les seves lletres reivindicatives. Fins i tot ha fet lletres per encàrrec per defensar l’escola pública: set escoles públiques del districte de Nou Barris els van encarregar la cançó “L’Escola que volem!”. Parlem amb en Jan, ànima del grup: “A Xiula, se’ns ajunta que venim del món del lleure i de la cançó protesta: cantant amb sentit. En Rikki i jo som educadors socials i, quan fem cançons, treballem els aspectes i els conflictes que tenen dia a dia infants i adolescents. El mecanisme que fem servir és posar-nos a la pell del nen i, quan ja hem expressat una emoció (sempre es parteix d’una emoció primera), la cançó fa una metamorfosi i inclou elements per poder-se entomar des de la veu del nen: pot transitar d’una emoció a una altra o viure l’emoció primera. No cal que sempre passem del fàstic a l’alegria. Es pot viure el fàstic del principi al final. En el món infantil, es tendeix a passar de les emocions negatives a les positives. Les emocions no són negatives ni positives, simplement són”. Pregunta a en Jan si estem igualant el pensament crític a una ideologia concreta d’esquerres. “Sí com a ideologia entenem uns ideals, sí. Treballem idees com el fet de ser presents, posar atenció a la realitat i no tant a la imaginació o la fantasia, prendre partit, confrontar problemes, no evitar les emocions. Nosaltres som persones atentes i actives i volem participar a l’hora de decidir com volem que sigui el nostre espai. Ens estem reapropiant d’una cosa que és nostra. Jo diria que va més enllà de ser d’esquerres”.

X-Ville: la utopia en comú

El treball de Jordi Colomer, que analitza la influència de l'urbanisme sobre les nostres vides, es projecta fins al 15 de gener al Centre d'Art Tecla Sala de l'Hospitalet de Llobregat

Joel Anfruns
@La_Directa

Espai públic i privat de la vida col·lectiva. La ciutat. Indrets, cruïlles i carrers componen un mosaic d'experiències que ens travessen en un flux incessant. La ciutat no només és un espai neutre on caminem i que utilitzem per viure. La ciutat ens influeix, intervé en les nostres relacions personals. Yona Friedman, amb aquesta idea com a hipòtesi, formà el seu pensament i, ara, Jordi Colomer ens presenta la seva nova obra per poder-hi reflexionar.

El 29 de setembre passat, es va estrenar l'últim treball audiovisual de Jordi Colomer, *X-Ville*, al Centre d'Art Tecla Sala de l'Hospitalet de Llobregat. El vídeo es projectarà fins al 15 de gener de 2017. Amb aquest projecte, Jordi Colomer va guanyar la primera edició del Premi de Videocreació impulsat per la Xarxa de Centres Visuals de Catalunya, LOOP Barcelona i l'Arts Santa Mònica.

Les utopies, l'organització humana i la qüestió urbana, sempre presents en el seu treball, ens recorden que altres tipus d'organització són possibles

Respon a l'esperit situacionista, l'anhel de les persones no satisfetes amb l'organització urbana i que reclamaven canvis per poder-hi viure plenament i amb més oci

Colomer experimenta amb l'assaig filmic per primera vegada, encara que la temàtica sigui recurrent en la seva carrera. Ha treballat en projectes sobre la representació de l'arquitectura a les nostres ciutats i la relació estreta que manté amb el poder, ja sigui institucional o ciutadà. Les utopies, l'organització humana i la qüestió urbana sempre han estat presents en el seu treball. Recordant-nos que altres tipus d'organització són possibles, l'autor vol posar en dubte com ens relacionem i interactuem amb l'entorn.

En aquest projecte, l'autor pren els textos i els còmics esquemàtics que va dibuixar Yona Friedman per pensar una ciutat utòpica i crear les relacions humanes que s'hi podrien esdevenir. Amb aquesta fita a la ment, el resultat de Colomer és un treball teòric i experimental. Amb l'ajuda del medi filmic, exposa la idea més clarament a les espectadores. A l'exposició, l'espai i l'organització, així com el punt de vista del públic, són molt importants. Des de les grades que l'envolten, l'espectador se sent abocat a un espai buit i protagonitzat per les imatges d'*X-Ville*; la sensació de poder ser participis és present a la sala. En conseqüència, l'espai es difumina i es trenca amb el dualisme típic d'un elles i un nosaltres; les imatges captiven i ens conviden a unir-nos-hi.

Dins la carrera de Colomer, *X-Ville* aporta un ventall de particularitats. D'una banda, la duració de 30 minuts; de l'altra, la veu en off que acompanya les imatges recitant frases de Yona Friedman. Aquest format de minipel·lícula, o d'episodi, ens trasllada al format televisiu. L'autor espera que no sigui una obra única, sinó que esdevingui el capítol pilot d'una sèrie de sis o deu episodis més sobre altres pensadores. La sèrie televisiva tindria un fil conductor comú: les utopies. En un moment en què les sèries televisives prenen més importància que les pel·lícules, el punt final de l'exposició perd importància i s'espera el punt i seguit.

L'espai com a problema

Els textos de Yona Friedman, arquitecte i urbanista francès, representen molt més que unes propostes idealitzades i fantàstiques als ulls de qui les contempla. Friedman vol anar més enllà. Una utopia pot ser interessant i productiva, però mai no serà tan important com aquelles utopies que són, teòricament, actualitzables. Ell mai no s'ha considerat un idealista o un utòpic; senzillament perquè, tal com diu ell mateix, des d'un punt de vista tècnic i social, tots els seus projectes són realitzables. Ell respon a l'esperit dels situacionistes. L'anhel de les persones que no estaven satisfetes amb l'organització urbana i reclamaven canvis substancials a les ciutats per poder-hi viure plenament i amb més oci.

Segons el situacionisme, els postulats de la ciutat moderna van fer fallida perquè es van vendre als interessos especuladors immobiliaris i van produir efectes d'uniformitat, monotonía i una qualitat de l'espai baixa. Davant d'aquest problema, proposaven crear situacions; situacions construïdes com un moment de la vida, concreta i formada deliberadament per l'organització col·lectiva d'un ambient unitari i de joc d'esdeveniments. La hipòtesi central ens planteja que el medi actua directament sobre el comportament afectiu de les persones. Per tant, una reorganització de l'espai desencadenaria una reorganització de

la nostra relació amb les ciutadanes. És un projecte d'ampliació quantitativa de la vida humana que implicaria un augment qualitatiu del desenvolupament imprevisible. L'espontaneïtat i el joc passarien a ser punts importants en aquests plantejaments, que fugen de la normalitat i els espais buits d'interacció.

Amb aquesta idea, Friedman entén que la transitorietat i la renovació permanent de les relacions humanes requereix unes estructures urbanes diferents a les estructures estables vigents. Per això, aplica la tècnica de l'assaig-error a tots els seus projectes. Implica fer i desfer, aplicar el mínim de regles estrictes i la mínima pressió possible. Així, les estructures suggerides són fàcils de desmuntar i tothom les pot moure amb facilitat. Pensa l'arquitectura com una professió que ha de democratitzar i retornar el poder de decisió a les persones. Només una arquitectura elàstica i personalitzable permet que les ocupants puguin decidir el disseny de casa seva i, d'aquesta manera, fugir dels models tradicionals que semblen concebuts per ciutadanes idealitzades i no per persones reals amb necessitats i aspiracions concretes.

El pensador Walter Benjamin va dir que, per conèixer com funciona l'edifici de la societat, s'ha de mirar cada partícula i veure com està construït. Només d'aquesta manera es pot entendre el conjunt d'una ciutat. Cada racó i cada detall concret donen el sentit general de l'organització global. Per tant, Friedman, amb la seva proposta, intenta donar les eines per apoderar la gent d'aquests mínims particulars i fer que l'edifici social funcioni per les persones.

No és casualitat que els plantejaments de l'urbanista francès siguin vigents avui dia. Friedman creu que les utopies neixen d'una insatisfacció col·lectiva i que, per tant, s'han de buscar respostes col·lectives a aquestes insatisfaccions. D'aquesta manera, Jordi Colomer agafa els principis de Friedman per crear i experimentar una ciutat utòpica i, al mateix temps, possible. Això és *X-Ville*.

Un rodatge sense guió

El rodatge va tenir una primera part teòrica o de discussió dels textos de Friedman; era el moment de la reflexió, la crítica i l'anàlisi d'uns plantejaments prou interessants. Després, va

Fotogrames de la projecció al Centre d'Art Tecla Sala de l'Hospitalet de Llobregat

venir la part pràctica i de construcció col·lectiva: el rodatge. En alguns moments, el ritme del vídeo és estressant i, en d'altres, tranquil. La reflexió conviu amb l'acció de manera natural i espontània. Veiem el procés i la possible creació d'una ciutat que no existeix, però que conté els elements necessaris que defineixen qualsevol ciutat: les relacions personals.

Colomer va conèixer Friedman personalment i van poder parlar del mètode de treball. Per a Friedman, la improvisació és fonamental. Tal com diu, l'important és el procés i no pas el producte final. Així doncs, *X-Ville* no té pla de rodatge. S'utilitzen materials d'un magatzem abandonat i les persones organitzen aquesta ciutat sense mapes, sense guió.

Ens trobem davant d'una adaptació del còmic *On comença la ciutat* i els textos d'*Utopies realitzables*. És, sense cap mena de dubte, una crítica al nostre sistema d'organització i de treball. Un projecte que ens parla de relacions, de noves maneres de veure el món: d'utopies, en definitiva. Però d'utopies realitzables. Pensar què és la ciutat i què és viure i pensar si es pot viure d'una altra forma és la manera de pensar-les. Si bé és cert que les utopies són llunyanes i difícils de tocar, encara és més cert que hi són per ser realitzades. Una utopia té part de somni perquè no existeix en realitat, però no hem d'oblidar que també té part de realitat perquè es planteja per donar solucions a uns problemes que són reals i concrets. ◀

Una arquitectura elàstica i personalitzable permet que les ocupants puguin decidir el disseny de casa seva i, d'aquesta manera, fugir dels models tradicionals

Colomer va conèixer Friedman i van poder parlar del mètode de treball. Tal com diu, la improvisació és fonamental, l'important és el procés i no pas el producte final

★ DEL 4 DE NOVEMBRE AL 17 DE DESEMBRE ★

EUSKAL HERRIA SONA'16

WWW.EHSONA.CAT

19e FESTIVAL DE MÚSICA BASCA A BARCELONA

BAOBAB'S WILL DESTROY YOUR PLANET (BWDYP) > 04/11/2016. 21h. Passeig del Born. Gratuït · EN TOL SARMIENTO > 05/11/2016. 21h. EUSKAL ETXEA. Gratuït · IZAKI GARDENAK > 11/11/2016. 21h. EUSKAL ETXEA. 5€ (socis/es 3€) · ZEA MAYS > 12/11/2016. 20.30h. RAZZMATAZZ 3. 6€ / 8€ · LA BASU > 18/11/2016. EUSKAL ETXEA 21h. 5€ (socis/es 3€) · BEGIZ-BEGI + WILLIS DRUMMOND > 19/11/2016. 20h. RAZZMATAZZ 3. 8€ / 10€ / 12€ · KUKAI > 25/11/2016. 19h i 20h. EUSKAL ETXEA. Gratuït · ESNE BELTZA > 26/11/2016. 21h. Passeig del Born. Gratuït · ZARPAZO! A CICATRIZ > 26/11/2016. 22h. Salamandra 2. 10€ · DOCTOR DESEO > 17/12/2016. 21h. Sala Bóveda. 10€ / 12€

www.ehsona.cat venda d'entrades **CODETICKETS** euskal etxea centre cultural barcelona euskal etxea centre cultural · www.euskaletxea.cat

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.laciutatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

Go to the Rtd
Confesiones de un anarquista británico

7€ Ian Bone

ISBN 978-84-608-6828-6
294 págs.

elgrilloliberal@nodo50.org

Paraula, compromís i rebel·lia

Fa deu anys de la mort de Manel Garcia Grau, un dels poetes i escriptors valencians més reivindicatius de la generació dels 80. Va criticar obertament les polítiques contra l'ús del valencià dels governs del Partit Popular

Vicent Almela

@La_Directa

A banda de Fuster i Estellés, poc es parla i es coneix d'escriptors i poetes valencians contemporanis de la segona meitat del segle xx. Aquest fet té molt a veure amb l'arribada del Partit Popular (PP) a la Generalitat i a diferents ajuntaments del País Valencià -des de començaments dels anys 90- amb la marcada voluntat de soterrar i menysprear els vincles amb la llengua i la cultura catalanes. El PP sempre ha considerat el valencià com una llengua diferent del català i ha intentat relegar aquest a un segon pla de l'esfera pública, social i cultural. Tot i les traves imposades, algunes figures van continuar lluitant per utilitzar el valencià com a llengua d'expressió a les seues obres i escrits. Una de les persones més compromeses en aquest sentit ha estat el poeta i escriptor Manel Garcia Grau (1962 Benicarló-2006 Castelló de la Plana), que al llarg de la seua carrera va fer servir els versos per mostrar el compromís per la terra i les arrels i, també, per fer una crida a la "rebel·lia col·lectiva" contra els poderosos i la seua intenció de destruir la identitat del poble valencià.

Tot i nàixer i passar els primers anys de vida a Benicarló -a la comarca del Baix Maestrat-, prompte s'instal·laria a la capital de la Plana Alta, on va cursar estudis de llengua i literatura catalana fins a aconseguir el títol de doctor en Filologia Catalana per la Universitat de València. Aquest fet li va permetre compaginar la carrera com a poeta i escriptor amb la feina de docent a l'IES Penyagolosa i a la Universitat Jaume I de Castelló. També va desenvolupar la funció de secretari de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC) al País Valencià, va participar en nombrosos congressos lingüístics arreu del món i va exercir de crític literari en alguns mitjans de comunicació com el diari *Avui* o el *Levante-EMV*.

Influenciat per poetes com Salvador Espriu, Martí i Pol i Joan Vinyoli, Manel Garcia Grau va publicar una vintena de llibres -principalment de poesia i assaig- i la seua brillant trajectòria literària i dedicació el van convertir en un dels principals motors -juntament amb Vicent Marzà i Matilde Salvador- de l'activitat cultural en valencià a les comarques de Castelló durant dues

La seva primera etapa abraça des del llibre *Anthropoemas* (1985) fins a finals dels 90 i ha estat descrita per la crítica com "una poesia de caire existencialista d'arrel simbolista"

A la segona etapa, des de 1995 fins a la seua mort, la poesia de Garcia Grau va virar cap a "un existencialisme d'arrel civil o de compromís cívic: un cant contra les desigualtats"

dècades. Tot i que els darrers anys també va provar amb la narrativa -*El Papa maleït* (2003), *La profecia del papa luna* (2004) i *Davall del cel* (2006)- el seu camp més destacat sempre va ser la poesia i l'assaig, on podem observar dues etapes diferenciades.

La paraula com a mediadora amb la vida

La primera etapa de la poesia de Garcia Grau abraça des del seu primer llibre -*Anthropoemas* (1985)- fins a finals dels 90 i ha estat descrita per la crítica com "una poesia de caire existencialista d'arrel simbolista, amb un to escèptic i culte". Segons explica el periodista Josep Manuel San Abdón al pròleg d'*Els corrents invisibles* (1998-2003), en aquesta primera fase, "el poeta es presenta com a creador, amb la seua paraula, d'una pàtria, d'un món, d'un poble" i aquesta mateixa paraula li serveix "per explicar el món, transformar-lo i fer-lo més humà", una paraula que, alhora, "sempre ha d'estar al servei de la veritat i del ser humà i no es pot vendre per cap preu".

*Bastaria sols un mot per a fer més digne el món
I nosaltres no som res si no som paraules
(Els signes immutables, 1991)*

Un crit a la rebel·lia

Durant la segona etapa, des de 1995 fins a la seua mort, la poesia de Garcia Grau va virar cap a "un existencialisme d'arrel civil o de compromís cívic: un cant contra les desi-

gualtats i el conformisme de la societat actual; una poesia més directa, entenedora i combativa". Segons San Abdón, "el poeta exhorta a la rebel·lia col·lectiva i insta les persones de bona voluntat a no tenir por del poder", al mateix temps que "retrau als poderosos la destrucció de la identitat col·lectiva del poble valencià".

*De nit encara se senten les paraules que ens precediren:
-Fuster, Estellés, Ventura, Sanchis Guarner, Valor-
clellant l'ordre establert per la penúria...
(Anatema, 2001)*

En els seus últims poemaris, especialment a *La Mordassa* (2003), Garcia Grau porta fins al límit el seu compromís amb la societat i obre una via d'optimisme. Segons ens explica San Abdón, la seua poesia és "un cant a l'esperança que alguns homes i dones ajudaran la humanitat a fer aquest pas endavant per ser plenament humans".

*No patiu més pels cretins i els corifeus
i els egòlatres i la seua mordassa
sols amb els mots viscuts
entre el fràgil diàleg dels ulls,
creieu-ho,
heretarem la terra
(La Mordassa, 2003) . 4*

RESSENYES

I si parlem català?

Eliana Freitas

@La_Directa

Cada any augmenta el nombre de persones interessades a aprendre català. Aleshores, per què l'ús social de la llengua baixa o, en la millor de les hipòtesis -segons els diferents informes publicats-, es manté estable? És evident que cal analitzar sovint i amb cura tots els detalls que generen aquests problemes. Com a dinamitzador lingüístic i fruit del cicle de conferències que fa als Països Catalans sota el títol *L'aventura del català*, l'escriptor David Vila ha reunit en un breu assaig tots els arguments i els recursos necessaris amb l'objectiu de resoldre'ls.

D'entrada, la lectura de *I si parlem català?* ens fa reflexionar sobre el nostre comportament sociolingüístic. Per què canviem de llengua davant la gent migrant? Tot seguit, ens facilita dades actualitzades sobre la situació del català i els aspectes bàsics que hem de tenir en compte si volem mesurar la vitalitat de les llengües, com per exemple la bilingüïtzació, la dialectalització o la transmissió intergeneracional.

Què transmeten els meus hàbits quan canvio de llengua? I si em mantinc en català? Com es produeix el procés de substitució lingüística? Segons l'autor, "si una comunitat lingüística aplica sistemàticament la norma de convergència a una altra llengua, aquesta comunitat està en risc de desaparèixer". A més de plantejar-nos aquestes preguntes i donar-nos les respostes, Vila ens suggereix mètodes per trencar els prejudicis i ens facilita eines per fer-ho d'una manera satisfactòria.

Editat per Tallers per la Llengua, *I si parlem català?* ens esperona a emprar el català, ja que, com diu David Vila, si ens llancem a fer-ne un ús desacomplexat, la seva presència social augmentarà i esdevindrà "una llengua atractiva i necessària per a les persones nouvingudes i per a aquells conciutadans que encara no la parlen". ◀

LLIBRE

I si parlem català?

Autor: David Vila i Ros

Editorial: Tallers per la Llengua

El caminar col·lectiu de Branca Santa

Joan Gener Barbany

@en_joan

Gravat en dues vigílies i la mateixa nit de reis de dos anys consecutius, Branca Santa presenta el seu primer treball, *Trompes d'assalt* (Bankrobber, 2016). Un projecte que no sembla conèixer límits ni autocensures imposades, de la mateixa manera que, a primer cop d'ull, genera certes expectatives: catorze músics amb trajectòries diferents, d'una mateixa generació i amb els peus posats a Mallorca. La seva aposta rau en la voluntat d'orbitar junts i fer tremolar la terra cada cop que es posen a tocar, a l'uníson, quatre guitarres, dues veus, una secció de vents amb trompeta, flugel, trombons i saxos, baix i contrabaix, teclats, hammond, percussió i dues bateries. Alineació que fa salivera i que es complementa amb les imatges de Joan Garau, que en directe són l'embolcall perfecte.

Combinant peces instrumentals amb cançons que semblen manifestos vitals, com la protesta "Ha fallat tot" o les crítiques "Coq au vin" o "Apunta amunt", el grup s'endinsa entre les

sonoritats negroides, amb la vitamínica "Cala Blanca", i el rock blancoide de "Qualsevol Cosa". Però, sobretot, fa aproximacions notables al rock psicodèlic i s'atura a paisatges jazzístics tacats de funk, com a l'expansiva "Baladre" i l'epíleg de vint minuts, "Persecució a Son Cotoner". Còctel de sonoritats que deixa entreveure un col·lectiu on ningú no mana, però tothom segueix el mateix camí. El batec de la imaginació és tan present en aquest diàleg que els instruments lliurement associats són capaços de deixar espai a monòlegs de guitarres i teclats.

Trompes d'assalt vol una escolta atenta, per tant, és recomanable no fer res mentre un s'hi capbussa. Una aventura atrevida i enèrgica que hauria de trobar el seu lloc en un ecosistema musical que, sovint, viu massa situat en zones de confort. ◀

CD

Trompes d'assalt

Grup: Branca Santa

Discogràfica: Bankrobber

Fes que vinga
la llum

Fem créixer el periodisme cooperatiu
i transformador fet al País Valencià

Llegeix, col·labora, subscriu-te, fes-te sòcia

#FemDirectaPV

inDirecta

/ VICTOR SERRI

“Si parlem dels sentiments, evitarem **actituds sexistes**”

Àlex Romaguera
@AlexRomaguera

Quan et vas interessar per l'educació sexual en l'àmbit de la infància?

Va ser a la universitat, quan un professor em va animar a conèixer el model de pedagogia sexual emancipatòria que aleshores es promovia des de diversos sectors i que trenca amb els clixés mitjançant una actitud proactiva. I és que, si bé la majoria d'infants veuen parelles homosexuals, pares separats i altra mena de relacions, contínuament reben *inputs* que els deixen amb molts interrogants sense resposta. D'acord amb aquesta nova filosofia, reconeguda en el currículum reglat, mirem de mostrar-los els diferents rols i les diverses maneres d'estimar que hi ha.

Quines eines utilitzeu perquè coneguin aquesta diversitat?

El joc té una importància cabdal perquè, indirectament, els alumnes s'apropen a les diferents parts del cos. Així, per exemple, he construït un úter gegant de peluix amb el qual poden veure com funciona el cicle menstrual. No es tracta, doncs, que rebin continguts tècnics i teòrics, sinó que utilitzin el joc, el dibuix i l'humor per trencar les vergonyes i adquirir la formació necessària en aquesta matèria.

Totes les qüestions que formulen tenen resposta?

Algunes impressionen. Hi ha nens que et pregunten si és millor ser nen o adult, o què passa si una dona queda embarassada i no vol tenir la criatura. També ha aparegut la violació o altres temes, pels quals necessito temps abans de donar-hi resposta. Una vegada, em van preguntar per què ells no poden practicar el sexe si és tan divertit. Els vaig explicar que està reservat als adults, com anar a la sauna o fer un cafè. Van entendre-ho.

Per parlar de sexe, els pares i les mares solen recórrer a llegendes fantàstiques, com la història de la cigonya que porta un infant. Per què?

Cadascú té una biografia sexual que respon al seu entorn social o la relació amb la nuesa que ha mantingut la seva família al llarg de la vida. Per això calen eines que ajudin els pares a emprar un missatge entenedor amb els seus fills, que, en aquest intercanvi, poden ser formadors dels seus propis pares.

On és el límit a l'hora de prevenir els continguts?

L'estableixen els alumnes amb les seves preguntes, no pas a partir de cap tutela moral. L'important és explicar-los les formes variades d'encarar la sexualitat i avançar-los aspectes que tindran rellevància en les seves vides, com la necessitat de prevenir les malalties de transmissió sexual o els embarassos no desitjats. Jo incorporo les noves realitats que experimenta la societat, com l'homosexualitat o la transsexualitat, de les quals abans no es parlava a les aules.

A què atribueixes el fet que l'educació sexual no sigui obligatòria a l'Estat espanyol i sí a d'altres països?

Segurament, la tradició catòlica ha impedit que s'abordi, mentre que, a Alemanya, això no ha succeït. Com a màxim, estem discutint quina orientació li donem.

L'educació pot ser transformadora quan els patrons simbòlics de la societat de consum són marcadament patriarcals?

Aquest és el repte perquè, avui, hi ha una regressió en polítiques públiques i sorgeixen moviments conservadors que reneuen d'aquesta nova pedagogia sexual. Hem d'escoltar-los, saber què pensen i contrastar-los amb els nostres arguments.

La batalla és ideològica, doncs?

Sens dubte. I, per la meua part, davant d'aquesta imatge del sexe basat únicament en la penetració, aprofundeixo en els valors del respecte pels altres, cosa que pot prevenir els infants dels esquemes que es trobaran més tard a la societat. Si s'adonen que el sexe té altres elements enriquidors, pot ajudar-hi. De la mateixa manera que, si parlem dels sentiments, evitarem actituds sexistes.

Per tant, l'educació no és neutra?

Sempre hi ha una idea social al darrere i dependrà de com la plantejem que les conseqüències siguin unes o altres. Per exemple, quan escolto l'insult *marica de merda!*, intervinc de seguida i ho aprofito per parlar de l'homosexualitat, fet que dóna una altra perspectiva de la realitat als alumnes i els permet entendre que les paraules poden ferir. Tenim a les nostres mans la possibilitat que visquin la sexualitat amb naturalitat i, quan siguin adults, tinguin unes relacions sanes i igualitàries. ◀

Katharina von der Gathen

educadora i sexòloga

“Quina va ser la primera persona que va practicar sexe?; “Es pot practicar sexe sota l'aigua?”; “Què passa quan el penis és massa gran i no cap a la vagina?”, o “Per què serveix el desig?”. Aquestes són algunes de les 101 preguntes formulades per nenes i nens de tercer i quart de primària que Katharina von der Gathen ha agrupat al llibre *Explica-m'ho*. Un manual amb el qual aquesta professora *freelance* mira de respondre els interrogants més habituals que sorgeixen als instituts d'Alemanya, on l'educació sexual és obligatòria. Editat per Takatuka, el llibre condensa preguntes insòlites amb respostes obertes que l'artista Anke Kuhl representa amb les seves càlides il·lustracions. Mitjançant aquesta obra, Katharina von der Gathen (Essen, 1972) ens desvetlla el mètode innovador que utilitza als seus tallers de pedagogia sexual, on el joc, l'humor i el dibuix permeten que l'alumnat resolgui aspectes que els pares i les mares no solen explicar-los, tractar les seves inquietuds i respectar les diferents maneres de viure la sexualitat.